Влада — Радам!

Голос України

Газета Верховної Ради України ◆ № 202 ◆ Четвер, 17 жовтня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

7

ХТО НАГОДУЄ НАС?

Ми вже повідомляли про установчий з'їзд агропромислового концерну «Україна», який нещодавно відбувся в Києві («ГУ» № 191 за 3 жовтня 1991 року). Після гарячих дискусій представники 60 фермерських господарств та регіональних об'єднань виробили і затвердили статут й інші програмні документи цієї господарської організації, проголосили створення агроконцерну.

ДО ВІЗИТУ НА УКРАЇНУ

заступника федерального канцлера, міністра закордонних справ Федеративної Республіки Німеччина

Ганса-Дітріха Геншера

(17—18 ЖОВТНЯ 1991 р.)

Г.-Д. Геншер народився 21 березня 1927 р. в Райдебурзі (земля Саксонія-Ангальт). В 1946-49 рр. вивчав право й економіку в університетах Галле й Лейпціга. Вступив до Ліберально-демократичної партії Німеччини, обирався до складу її земельного правління.

В 1952 р. перейшов з НДР до ФРН, де й закінчив юридичну освіту в Гамбурзькому університеті. Займався адвокатською практикою, водночас активно включився до роботи в молодіжні організації Вільної демократичної партії. В 1959 р. Г.-Д. Геншер — відповідальний секретар фракції ВДП у бундестазі ФРН.

З 1965 р. Г.-Д. Геншер — депутат бундестагу, з 1968 — заступник Голови ВДП, а з 1974 по 1985 — її голова.

Обіймав посаду міністра внутрішніх справ (1969—1974 рр.); заступник федерального канцлера і міністр закордонних справ ФРН з 1974 року.

Г.-Д. Геншер вважає, що після серпневих подій Німеччина повинна буде мати справу як з президентом і урядом Союзу, так і з окремими республіками, причому, як підкреслює міністр, у вирішенні питань економічного співробітництва значно більше місця займатимуть тепер переговори з республіками, ніж з союзними органами.

Громадськість республіки вітає приїзд Ганса-Дітріха Геншера, під час якого він урочисто відкриє Тиждень культури Німеччини на Україні. **Прес-центр МЗС.**

ЗАНАДТО ДРАМАТИЗУЄМО

Продовольча та паливна криза, яка загрожує Радянському Союзу цієї зими, занадто драматизується. Про це заявив мер Санкт-Петербурга Собчак, перебуваючи в Празі. На його думку, дефіцит продовольства викликаний поганою системою розподілу та розладнаністю міжреспубліканської торгівлі. Щодо інших проблем СРСР, то Собчак особливо наголосив на небезпеці виникнення тут націоналістичних і фашистських угруповань, якщо триватиме хаос і зростатиме економічна криза.

ШАТАЛІН СУМНІВАЄТЬСЯ

Сумнів у тому, що міжреспубліканський економічний договір удасться підписати в п'ятницю, висловив колишній радник президента Горбачова Шаталін. В інтерв'ю французькій газеті «Круа» він сказав, що економічний союз між колишніми республіками СРСР буде можливим лише у віддаленій перспективі. А поки що, наголосив відомий економіст, треба відмовитися від регулювання цін, припинити інфляцію та вдатися до приватизації.

ПРОЩАВАЙТЕ, ГАРДЕМАРИНИ!

Учора в Києві відбулася презентація нового університету «Києво-Могилянська академія».

Звершилося! Нарешті, після довгих дискусій, суперечок, пікетувань, звернень у вищі і найвищі інстанції, протистоянь, благань прийнято остаточне рішення про відновлення славетного вузу України — Києво-Могилянської академії. «Доблесні гардемарини» — курсанти вищого військово-морського політичного училища, напевне, скоро залишать Київ.

На прес-конференції, в якій взяли участь Голова Верховної Ради України Леонід Кравчук, співзасновники університету — представники Академії наук республіки, Української наукової асоціації, Міністерства вищої освіти та інші, зазначалося, що вуз відкриває свої двері з нового навчального року і проводитиме навчання на трьох факультетах: гуманітарному, природничому і суспільних наук. Університет матиме статус міжнародного. В ньому читатиме лекції найкраща й найзнаменитіша професура світу, але... українською та англійською мовами. Тому одна з основних умов вступу до вузу — пристойне володіння цими мовами. Крім того, з Колумбійським університетом підписано угоду про підготовку викладацьких кадрів для Києво-Могилянської академії.

Зрозуміло, відродження — шлях довгий і тернистий. Щоб якось полегшити його ходу, Верховна Рада України, Кабінет міністрів республіки виділили 500 тисяч карбованців для підготовки нової Києво-Могилянської академії до свого першого навчального року.

ВОГОНЬ — ПО ШТАБАХ

З новими ініціативами щодо реформ виступив російський президент Єльцин. Він повідомив, що невдовзі в Росії відбудеться лібералізація практично всіх цін, а також буде створено уряд перехідного періоду. Але перед реформами, за його словами, необхідно доруйнувати центр, зокрема закрити рахунки всіх союзних міністерств, послугами яких не користується федерація.

10

«ОСТАННІЙ ДЕНЬ РАДЯНСЬКОЇ ТОРГІВЛІ»

Вічно погана робота нашої торгівлі викликає зацікавлення різних спеціалістів. Час від часу вони виступають на шпальтах газет зі своєю точкою зору. Сьогодні ж надаємо слово журналістові, який пробує міркувати з точки зору рядового споживача.

9

ТБІЛІСІ: ТРИВОЖНА ОСІНЬ 91-го

ГОЛОС України

Засновник — Верховна Рада України

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
252047
Київ, вул. Нестерова, 4

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:
Приймальня — 446-92-11

Відповідальний секретар — 446-72-63
Завідуючий корсіткою 441-84-42, 224-72-54 (телефакс).

ВІДДІЛИ:
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
листів — 441-82-05, 441-29-61,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
міжнародний — 446-91-20,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-05,
екології — 441-88-39,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13, 441-86-20,
історії України — 441-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44,
бухгалтерія — 441-84-00.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Індекс 60955

Тираж 157.100

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень. Сьогодні на 16 сторінках.

Указ Президії Верховної Ради України

Про підпорядкування Україні дислокованих на її території військових частин і підрозділів залізничних військ СРСР, військ урядового зв'язку КДБ СРСР і Цивільної оборони СРСР та військової техніки і майна Міністерства оборони СРСР, переданих безоплатно навчальним організаціям Товариства сприяння обороні України

Президія Верховної Ради України **постановляє:**

1. Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 24 серпня 1991 року «Про військові формування на Україні» перевести у відання України всі дисльоковані на її території військові частини і підрозділи залізничних військ СРСР, військ урядового зв'язку КДБ СРСР і Цивільної оборони СРСР, їх органи управління з озброєнням і матеріально-технічною базою та військову техніку і майно Міністерства оборони СРСР, передані безоплатно навчальним організаціям Товариства сприяння обороні України.

2. Підпорядкувати:

— Міністерству оборони України військові частини і підрозділи залізничних військ СРСР та військову техніку і майно Міністерства оборони СРСР, передані безоплатно навчальним організаціям Товариства сприяння обороні України;

— Службі урядового зв'язку, яка переведена у відання Верховної Ради України, військові частини і підрозділи урядового зв'язку КДБ СРСР;

— Кабінету міністрів України штаби та військові частини і підрозділи військ Цивільної оборони СРСР.

3. Кабінету міністрів України провести переговори з Міністерством оборони СРСР, КДБ СРСР та командуванням залізничних військ СРСР і Цивільної оборони СРСР щодо вироблення та здійснення механізму реалізації цього Указу.

4. Кабінету міністрів України забезпечити фінансування підготовки спеціалістів з числа призовників для потреб Міністерства оборони України, Республіканської гвардії України і прикордонних військ України в навчальних організаціях Товариства сприяння обороні України, безоплатне забезпечення їх військовою і спеціальною технікою та майном.

5. Указ набирає чинності з моменту прийняття.

Голова Верховної Ради України **Л. КРАВЧУК.**

м. Київ, 7 жовтня 1991 року.

Л. М. КРАВЧУК: «Головне сьогодні — стабілізувати економіку, поліпшити умови життя людей»

Як уже повідомлялося, в Житомирській і Чернігівській областях 14—15 жовтня перебував Голова Верховної Ради України Л. М. Кравчук.

За цей короткий час він мав численні зустрічі з трудовими колективами, керівництвом областей, міст і районів. Насиченими були розмови з робітниками і службовцями, інженерно-технічними працівниками, керівниками підприємств, сільськими трудівниками.

15 жовтня глава українського парламенту побував у Чернігівському текстильно-швейному об'єднанні, цікавився умовами праці і відпочинку трудівників, перспективами розвитку виробництва. Спілкування було конструктивним, заінтересованим.

Під час зустрічі з колективом у будинку культури Л. М. Кравчук розповів про діяльність Верховної Ради, зупинився на проблемах, над розв'язанням яких працюють депутатський корпус і уряд.

Для мене особисто, наголосив у виступі Голова Верховної Ради, майбутнє України пов'язане з реалізацією програми, яку я називаю «п'ять Д»: державність, демократія, достаток, духовність, довір'я. Зараз уже всі повинні усвідомити, що Україна не може бути нічим іншим, як демократичною державою. Не люди для держави, а держава для людей. Ми маємо йти до суспільства, де правлять не правителі, а закони, де верховенствують не «вищі розпорядження», а права і свободи людини. Ми в змозі і обов'язково реалізуємо мрію першого Президента України Михайла Грушевського про «об'єднання демократії» всіх національних спільностей України.

Людині, сім'ї, всьому народові необхідно забезпечити достаток, підкреслив Л. М. Кравчук. Ми маємо створити нові взаємини між владою і виробником, зробити так, щоб людині було вигідно і цікаво працювати. Функція влади — не годувати народ, а створювати стимули до праці, не обмежувати достаток, а захищати всі блага людини. Ми повинні відродити духовність. Так уже історично склалося, що душу українців, їх національну самосвідомість, їх мову, культуру, звичаї вбивали протягом багатьох десятиліть. Наш святий обов'язок — забезпечити в найширшому розумінні цього слова духовне відродження української нації, гарантуючи одночасно вільний національно-культурний розвиток представникам усіх інших національностей, які проживають на Україні.

Ми всі разом, сказав далі Л. М. Кравчук, маємо постійно дбати про встановлення в нашому українському домі атмосфери довір'я. Довір'я народу до влади, влади — до народу, людини — до людини.

Розбудова незалежної України, підкреслив глава українського парламенту, не можлива без стабілізації економіки. Ми повинні створити соціально спрямовану економіку, яка працює на людину, дає їй все для нормального цивілізованого життя. Потрібно ліквідувати дефіцити і черги, звільнити людину від принижуючого її гідність «діставання» хліба насущного, створити добрі умови для виховання дітей, реалізації своєї особистості. Вирішити свої завдання можна лише на шляхах формування якісно нової економіки, становлення внутрішнього ринку України як самостійної держави, інтеграції її економічного потенціалу в світовий ринок.

Настав час віддати власність людині, зробити її хазяїном. Роздержавлення та приватизацію власності потрібно провести таким чином, щоб кожна людина одержала необхідний стартовий капітал, свою частку власності. Обсяги, форми та конкретні шляхи роздержавлення повинні визначати самі трудові колективи. Всі форми власності мають бути юридично рівними, а економічна конкуренція між ними регулюватися державою.

Говорячи про пріоритетний розвиток сільського господарства, Л. М. Кравчук наголосив: земля повинна належати тим, хто її обробляє. Треба терміново розробити і прийняти закон про землю, направлений на відродження українського села.

Не можна миритися з тим, щоб левова частка економіки працювала не на людину, а обслуговувала сама себе. Необхідно піти на рішучі структурні зрушення, конверсію оборонних підприємств, створити нові економічні структури, які будуть спроможні задовольнити різнобічні потреби людини, забезпечити добробут і достаток в її домі. Потрібно зняти всі обмеження на комерційну діяльність державних підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Їм треба залишати більшу частину валютної виручки, підтримувати приватне підприємництво та підприємців на державному рівні. Держава зніме з себе функції виробника і передасть їх безпосередньо підприємцям. Державні структури економічного управління повинні бути простими, мобільними, ефективними, дешевими, побудованими не за галузевим, а за функціонально-цільовим принципом, при широкому розвиткові територіального економічного самоврядування.

Створення національної економіки, підкреслив Голова Верховної Ради, не можливе без введення національної грошової одиниці. Перехід до неї потрібно здійснити так, щоб людина не втратила своїх чесно зароблених заощаджень. Планується також змінити принципи формування державного бюджету України, що дасть змогу урядові та місцевим органам влади розпоряджатися всіма фінансовими ресурсами самостійно. Будуть остаточно відмінені п'ятипроцентний податок і всі інші податки колишнього союзного уряду, закриті всі позабюджетні фонди, окрім фонду Чорнобиля.

Ми прямуємо до ринкової економіки, яка потребує ринкового ціноутворення, переходу на вільні ціни світового ринку. Але при цьому треба зробити так, щоб на товари повсякденного попиту, в період стабілізації економіки, державні ціни не тільки не зростали, а навпаки, на ряд продовольчих, дитячих та медичних товарів суттєво знижувалися. Для тих, хто неспроможний забезпечити собі прожитковий мінімум, держава має створити ефективну систему соціальних гарантій та захисту. Це стосується дітей, жінок-матерів пенсіонерів, непрацездатних, безробітних, а також молодих сімей.

Зараз треба прагнути до розбудови економіки відкритого типу, інтегрованої в європейський та світовий економічний простір, де залучення іноземних капіталів, технологій та інтелекту поєднується з ефективним захистом національного ринку та національних економічних інтересів. Усі економічні відносини з іншими країнами та республіками колишнього Союзу повинні регулюватися виключно двох- та багатосторонніми договорами.

Іноземні інвестиції будуть залучатися в економіку України шляхом створення вільних зон, спільних підприємств, оренди, концесій, благодійних фондів, капіталовкладень діаспори та іноземних позик.

Значна увага у виступі була приділена питанню, пов'язаному з адміністративно-територіальним поділом. На думку Л. М. Кравчука, в Україні через певний час можуть бути самоврядні території. Вони будуть мати повну незалежність у розв'язанні проблем економічного розвитку. Але вони повинні при цьому керуватись державними законами і постановами. Що стосується Рад, то їх не слід ліквідовувати. Вони мають бути професійними і значно меншими за складом.

Л. М. Кравчук відповів на запитання учасників зустрічі.

Голова Верховної Ради України побував також у селі Кошівка Чернігівського району, де ознайомився з ходом будівництва житла для переселенців з чорнобильської зони.

В. ДЕМИДЕНКО,
О. ОЛІЙНИК,
кор. Укрінформ.

ЯК НАМ ОБЛАШТУВАТИ УКРАЇНУ

Процес соціально-економічних реформ, що відбувається в країні, є настільки багатоплановим і багатогранним, що іноді послідовність подій неможливо пояснити з точки зору формальної логіки. І якщо її постулати безсилі, слід звернутися до основ діалектики. Процес економічних і політичних перетворень у країні за всіма ознаками виходить на нову стадію свого визначення.

Точка зору

Сьогодні роздержавлення і приватизація — це головне. Однак за їхньої важливості і актуальності як фундаментального базисного процесу хотілося б звернути увагу на те, що поки випадає з поля зору більшості дослідників, оскільки має надбудовний, управлінський характер, а саме на управління не на рівні первинної виробничої ланки і навіть не на макроекономічному рівні. Ідеться про процес, який за своїми масштабами можна порівняти з роздержавленням і приватизацією, але який на відміну від них відбувається в надбудові. Тобто про необхідність адміністративно-територіальної реформи в межах суверенних держав-республік.

Однією з головних причин, що зумовлюють необхідність проведення адміністративно-територіальної реформи, є економічна. Суть її полягає в тому, що існуючі адміністративно - територіальні структури і відповідні їм механізми управління входять у гостру суперечність з основними тенденціями економічних та політичних реформ.

У чому ж причина, де криються об'єктивні корені такого протистояння?

Можна вирізнити принаймні два основних фактори, що вирішально діють на становлення адміністративно-територіальної системи управління. Перш за все економічний. В умовах економічного панування державної власності і відповідного їй розподільного господарського механізму в надбудові суспільства — системі територіального державного управління — виникла структура, що цілком відповідає вимогам пануючих у базисі розподільних відносин.

У сфері адміністративно-територіального управління цим вимогам і відповідав поділ територій на області, райони з вертикальними принципами підлеглості нижчестоящих органів влади вищестоящим, оскільки такий поділ найкраще відповідав потребам функціонування механізму розподілу: фондів, лімітів, фінансових ресурсів, а також вилучення в центр прибутків підприємств.

Реформи в суспільстві є взаємопов'язаними і мають паралельні курси — базисний (економічні реформи) і надбудовний (політичні реформи). У базисі мова йде перш за все про роздержавлення і приватизацію як форми денаціоналізації чи скасування монополії державності і переходу до множинності форм власності, а в надбудові — про скасування права однієї партії на владу, про поділ влад, про децентралізацію державної влади, про розвиток громадського самоврядування і перехід до багатопартійності. Це означає, що економічна демократія у формі безлічі рівноправних форм власності і політична демократія у формі багатопартійності і представницьких органів влади висувають принципово нові вимоги, як до структури органів державної влади (законодавчої, виконавчої, судової), так і до адміністративно-територіальної побудови держави.

Перехід від існуючої системи адміністративно-територіальної побудови — це не стільки зміна кордонів адміністративно - територіальних утворень, скільки зміна структури і функцій органів державної виконавчої влади.

Перетворення в базисі суспільства, перехід від розподільного госпмеханізму до ринку передбачає і відповідні зміни в надбудові, суть яких полягає в тому, що в умовах поділу влад, децентралізації влади, її поділу на державне і громадське самоврядування лозунг «Вся влада Радам!» звучить вкрай наївно, а сама необхідність їх влади, існування як органів влади викликає немало запитань.

Реформи тим і хороші, що час від часу нагадують нам істинність нев'янучого: «практика — критерій істини». За час реформи ми вже звикли до того, що там, то тут чути оглушливий гуркіт, який сповіщає про падіння чергового міфа. Після виборів дуже швидко з'ясувалося, що Ради, як форми влади (і державного, і громадського самоврядування) є непрацездатними, що наявність малих «парламентів» в областях, містах і селах тільки паралізує систему державного управління, а не сприяє її ефективному функціонуванню, що було вигідно парткомам. Минув час практики і теорії, якими б гарними і романтичними вони не були. Стало ясно, що Ради не життєздатні, що систему державного управління необхідно розформувати. Але як?

Цілком очевидно, що єдиного рецепта для всіх суверенних держав, якими після придушення путчу стали республіки, що йдуть правовим шляхом розвитку, бути не може, але всім ясно: перше, що необхідно буде зробити в умовах адміністративно-територіальної реформи, це поділити державну, виконавчу владу на власне державну в особі Президента, який обирається всенародно, і на державну економічну виконавчу владу в особі Прем'єр-міністра, який призначається парламентом, та його кабінету. Влада має бути децентралізована. У центрі державної виконавчої влади повинен стати Президент. На рівні регіонів (областей) замість неефективних обласних Рад необхідно ввести інститут губернаторства в особі губернатора, призначеного Президентом, як глави виконавчої влади в регіоні. (Назва «губернатор» не є обов'язковою).

Що стосується міст, селищ, сіл, то тут сфера дії органів громадського самоврядування чи муніципальних властей. До речі, це може видатись парадоксальним, але для нас, для радянської епохи, форма муніципальної влади не нова.

Комізм і парадоксальність ситуації полягають у тому, що муніципальний принцип витримувався у нас у період всевладдя парткомів з тією лише різницею, що комуністичного «мера» (першого секретаря) ніхто з громадян не обирав, так само, як і «членів муніципальної ради» (бюро обкому, міськкому).

Скасування Рад на рівні областей і введення посади губернатора, а також перехід від принципу радянської до муніципальної влади на рівні міст, селищ, сіл є, принаймні для України, перехідною моделлю, підготовчим етапом адміністративно-територіальної реформи. Для України, на наш погляд, найприйнятнішою моделлю адміністративно-територіальної побудови є модель земельної федеративної побудови. Суть її полягає в тому, що на території республіки після закінчення п'яти-десятирічного перехідного періоду, протягом якого зусиллями губернаторів на місцях будуть рішуче й послідовно доводитися до логічного завершення закони, що приймаються парламентом, і рішення Президента з розвитку економічних і політичних реформ, губернії (колишні області) будуть скасовані і перетворені в землі. Якщо Україна буде федерацією земель, можливо, ніхто й не схоче виходити з її складу. На Україні є доцільним у межах земель з'єднати дві-три області. Скажімо, мова може йти про Галичину (Львівську, Тернопільську, Івано-Франківську області), Таврію (Херсонську, Миколаївську, Одеську області), Крим (Кримська АРСР) і т. д.

В умовах трансформації губерній (колишніх областей) у землі скасовується інститут губернаторства. Президентська влада, досить авторитарна і наділена широкими повноваженнями на період здійснення реформ, урізається в період їх завершення. У межах земель відбуваються вибори в земельні парламенти. Вони призначають прем'єр-міністра як главу виконавчої влади.

І нарешті, хотілося б висловити кілька думок щодо виконавчої влади. Суть проблеми в тому, що іноді в публікаціях на тему управління висловлюється думка про американську (президентську) модель виконавчої влади і, припустимо, англійську (прем'єр-міністр). Такого роду протиставлення двох форм виконавчої влади, очевидно, є правомірним. Питання лише в предметі такого роду протиставлення. У проблемі вибору, в його суті. Якщо нас цікавить сильна, близька до авторитарної виконавча влада, то ми повинні зупинити свій вибір на президентській формі правління. Очевидно: і президентська «американська», і «англійська» моделі виконавчої влади являють собою єдині ланки одного процесу — еволюції форм виконавчої влади. Все залежить від тих пріоритетів, які нація ставить перед собою в доступному для огляду майбутньому. Саме ці пріоритети і мають визначати вибір форм виконавчої влади. Американцям близька президентська форма, і пояснюється це, мабуть, тією роллю, яку відігравала Америка як велика держава у протистоянні СРСР в пізніший період своєї історії і динамічній експансії в Західній півкулі в ранній період. Американським пріоритетом був і є темп розвитку, тому Америка і обирає президентство, яке дозволяє в критичні періоди криз концентрувати сили нації на вирішенні тих чи інших національних завдань.

Що ж до англійців, то передача виконавчої влади уряду (прем'єр-міністр) означає перш за все пріоритет парламенту — законодавчої влади. Англійці втрачають у динаміці, зате виграють у стабільності. Жорна історії мелють повільно, зате правильно. Здається, англійці після бурхливої історії Британської імперії засвоїли це повністю.

Девіз Америки — бути першими скрізь і в усьому. Тому вони за президентську владу і готові на шляху до світової першості пожертвувати навіть частиною своєї свободи. Англійці мудріші — вони вже правили світом («Прав, Британіє, морями») і зрозуміли ілюзорність і оманливість цього заняття. Англія стара і мудра.

Можливо, тому президентство обирають молоді держави. Як, наприклад, Україна. Тому вона й обиратиме президента.

Володимир СЕВАСТЬЯНОВ,
народний депутат України.
Кримська АРСР.

ДАЛІ — БЕЗ «СОЦІАЛІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ»?

Зустрічі Л. Кравчука на Чернігівщині

Врожаїть село останнім часом більше на проблеми, ніж на продукцію. Колгоспниці «Червоної зірки», з якими зустрівся 15 жовтня Голова Верховної Ради України Л. Кравчук на буряковій площі поблизу села Лемешів Козелецького району, розповіли про свої болі: ось уже й електролампочки зникли...

Зрозуміло, селянська криза зріла десятиліттями. Проте сучасна політика без реальних відчутних змін на місцях негативно позначається на довір'ї до влади. Яка основна причина її безсилля? Чому пробуксовують, не діють недавно прийняті закони, зокрема довгоочікуваний — про пріоритетність розвитку села?

Про це з особливою гостротою йшлося на зустрічі Голови Верховної Ради України Л. Кравчука з радянсько-господарським активом Чернігівської області в Козелецькому районному Будинку культури. У його виступі піднімались питання подолання існуючої кризи системи Рад, застарілого планово-адміністративного господарського механізму через утвердження в практиці нашого життя інститутів президентського правління, посилення виконавчої дисципліни на всіх рівнях, позитивне розв'язання проблем, пов'язаних з переходом до ринкової економіки.

«Ми всі із застою» — така фраза прозвучала на зустрічі з вуст голови Ніжинської районної Ради В. Тарасенка, який говорив про складність осмислення новітніх реалій на місцях. Справді, догматичні стереотипи імперського мислення, як засвідчили окремі записки Л. Кравчукові, ще далеко не подолані. Заборону КПУ, проголошення Акта про незалежність України, розпад СРСР деякі присутні у залі сприйняли боляче. Відповідь Леоніда Макаровича на такі настрої була досить чіткою:

— Невже позиція рабської психології є могутнішою, аніж психологія свободи? Свободи, але не ізоляції. Свободи для братерства, для життя спільного на засадах справедливості. Щоб не було ні старших, ні молодших, ні великих, ні менших братів, щоб усі були рівні.

Л. Кравчук висловив упевненість, що народ України першого грудня «проголосує так, як належить».

На запитання від мікрофона «Чому у своєму інтерв'ю Є. Яковлеву М. Горбачов з такою впевненістю сказав, що народ України проголосує проти незалежності?» Голова Верховної Ради відповів:

— Він так заявив тому, що так хоче. А я заявляю про інше. Розумієте, я до всіх цих заяв ставлюсь абсолютно спокійно. Знаєте, коли вони були небезпечні? У 1985 році.

Л. Кравчук дав вичерпні відповіді й на інші запитання. Серед них, зокрема, було й таке: у чому винні мільйони комуністів України?

— Якщо комуністи України, — сказав він, — мільйони їх, підтримують позицію, висловлену керівним органом під час ДКНС, то вони мають про це сказати відверто. До речі, я не мав ніде можливості побачити перед Верховною Радою хоч маленької групи рядових комуністів, які б прийшли на захист своїх керівників. Наскільки мені відомо, цього не було і в областях. Тож маю сказати: якщо вони підтримують ДКНС, то це одна справа. Якщо не підтримують, то повинні утворити іншу партію. Цього ніхто не забороняє. Але ставити так питання, що, мовляв, керівники з'явилися з небес і ми до них непричетні — неправильно.

Сергій ПАВЛЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Фото Олександра КЛИМЕНКА.

Телеграфним рядком з Луцька

СОЛИНСЬКЕ ЗАРУБІЖЖЯ

В обласному державному архіві відкрилася виставка, присвячена 100-річчю масового переселення українців до Канади. В експозиції особові справи багатьох волинських сімей, які у 20—30 роки, шукаючи кращої долі, переселились в інші країни. Тут можна ознайомитись з давніми журналами, газетами, які публікували матеріали про життя емігрантів за океаном.

КОРИСНО ДЛЯ ЗДОРОВ'Я

Із 40 найменувань плодоовочевої продукції, що випускає Луцький консервний завод, три новинки. Це напої з шипшини та кропиви, різних трав і концентрованих соків, помідорів у яблучному соку. Більше 60 відсотків виробленої заводом продукції відвантажується за межі області. З початку цього року відвантажено плодоовочевої продукції на шість мільйонів карбованців.

ПІКЕТИ БІЛЯ ОБЛВИКОНКОМУ

З ініціативи крайової організації УРП почалось пікетування будинку Волинської обласної Ради. Пікетуючі вимагають відставки облвиконкому у повному складі, розпуск облради, обрання нового складу виконавчого комітету.

ІЛЛІЧА ЕМІГРАЦІЯ КЛИЧЕ

Зносити чи не зносити пам'ятник В. Леніну, що встановлено в районному центрі Турийську, вирішить референдум, який має відбутись у день виборів Президента України. Саме так вирішили депутати селищної Ради, вважаючи, що пам'ятник вождю світового пролетаріату є неабиякою архітектурною цінністю. А тим часом бронзовий Ілліч дивиться у бік залізничного вокзалу. Дотепники жартують: «Чи не в еміграцію хоче податись?»

ВЕСІЛЬНІ КОРОВАЇ

Щодня з Луцької кондитерської фабрики в магазини області надходять 45—46 тонн кондитерських виробів, з них 10—12 найменувань тортів. Почастішали замовлення на виготовлення весільних короваїв. Майстри фабрики випускають їх вагою до 5 кілограмів кожен. Хоч ціни «кусаються» — 37—45 карбованців за один, але попит не зменшується.

Богдан БЕРЕКЕТА,
журналіст.

Презентація

ПОПУТНОГО ВІТРУ

Виробниче об'єднання «Південний машинобудівний завод» готується до серійного випуску вітроенергетичних установок. Перша партія «вітряків» успішно пройшла випробування у Павлограді. На ярмарку «Конверсія-91» в італійському місті Болонья цей виріб отримав високу оцінку.

Юрій ПЕТРОВ.
Дніпропетровськ.

ЩО У «СПОЖИВЧОМУ» КОШИКУ?

Кабінет міністрів України своєю постановою затвердив мінімальний споживчий бюджет на 1991 рік у розмірі 256 карбованців на душу населення.

Мінімальний споживчий бюджет включає витрати на придбання необхідного набору товарів та послуг (загальний їх перелік становить понад 280 найменувань) для задоволення основних фізіологічних та соціально-культурних потреб людини. Він використовується для індексації грошових доходів населення, розробки соціальних програм, а також визначення, виходячи з реальних можливостей економіки, мінімальних розмірів зарплати, пенсій, допомог, стипендій. Вартість продуктів харчування визначено у ньому за середніми цінами усіх сфер торгівлі. А вартість непродовольчих товарів та послуг — за цінами, зареєстрованими Мінстатом у державній торгівлі. Мінімальний споживчий бюджет включає «продовольчий кошик», у якому щомісячно на душу населення передбачено 134. 90 коп. на харчові продукти. «Непродовольчий кошик», у якому враховано потреби в одязі, предметах господарства та побуту, інші витрати, складає 78 крб. 13 коп. Комунальні та побутові послуги, витрати на транспорт, зв'язок визначені у 35 крб. 16 коп. Податки та обов'язкові платежі — 5 крб. 47 коп.

Вартісна величина мінімального споживчого бюджету не є гарантією для грошових виплат особам і сім'ям, у яких доход нижчий цієї величини, а є соціальним орієнтиром для поетапного наближення до його розмірів мінімальних доходів громадян України.

Відповідним міністерствам і відомствам з участю Ради Федерації незалежних профспілок України запропоновано підготувати і подати до Кабінету міністрів України в грудні ц. р. проект державної програми розвитку форм натуральної допомоги і підтримки малозабезпечених, насамперед найбідніших верств населення.

Прес-служба
Прем'єр-міністра України.

Подробиці

Я НЕ ВМРУ БЕЗ ЦРУ,

або ЕЛЕКТРОННА ПОШТА ДЛЯ УКРАЇНИ

Американська розвідка не встигає за журналістами. Якщо вірити «известинской» інформації, саме в цьому скрушно зізнався конгресменам США заступник помічника президента з національної безпеки Роберт Гейтс. Фору професіоналам із ЦРУ дає телекомпанія Сі-ен-ен, що цілодобово транслює репортажі своїх численних кореспондентів, розкиданих по всіх усюдах, а надто в найгарячіших точках планети.

Портативна антена навіть у непролазних джунглях в одну мить з'єднує із супутником. Комп'ютер за лічені хвилини передає якнайточнішу інформацію.

Одне слово, нам і не снилось. Шановні колеги, пригасімо намарний заздрісний блиск в очах: супутник нам усе одно не світить, оскільки в Україні сьогодні не виявлено мільярдера, такого, як Тед Тернер, який не шкодує доларів на новітнє обладнання для Сі-ен-ен та найфантастичніші подорожі її співробітників.

Злиденні гаманці (і то державні) наших рідних шефів і босів спроможні, як відомо, фінансувати найвіддаленіше відрядження хіба що у найглухіше село, яких доволі в безмежній Радянській країні. Із відповідного рівня технічним забезпеченням, звичайно.

То невже українським журналістам і справді залишається вгамовувати професійне честолюбство, мовляв, ну їх до біса, ті джунглі разом із американським конгресом, югославським конфліктом, румунськими страйками? І як багато років до цього, задовольнятися лише інформаційними недоїдками та обсмоктаними сенсаціями з ТАРСівського й ЦТенівського столу?

Безперечно, до супутникового зв'язку і розгалуженої мережі закордонних власкорів нам іще як до неба.

Але вихід є. Вже сьогодні на службу українській пресі може стати дуже поширена й популярна на Заході електронна пошта. Для неї не існують такі перепони, як державні кордони і відстані. Протягом кількох годин хвилі світового комп'ютерного океану вихлюпнуть на ваш берег силу-силенну інформації навіть із найвіддаленіших штатів США та Канади.

Приміром, вам цікаво, як ставиться до проголошеної Україною незалежності професор журналістики Карлтонського університету в Оттаві, словак за походженням, Ян Фрейкор? Які на його думку, а не тільки на думку радянського телебачення, причини завадили канадському урядові офіційно беззастережно підтримати Україну?

Будь ласка!

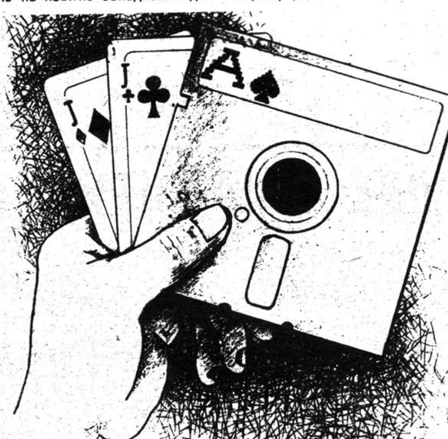
«Особисто я вважаю, що всі народи мають право самостійно визначати свою долю без сторонніх втручань і маніпуляцій, — пише в електронному посланні професор, — та як реаліст розумію, що цей, здавалося б, незаперечний принцип не домінує в нинішній північноамериканській політиці. Керівництво Сполучених Штатів зазвичай зважає винятково на власний інтерес. Сьогодні воно віддає перевагу об'єднаним урядам, бо так спокійніше і надійніше, адже мовиться про ядерні держави.

У північного сусіда США свої причини: вкотре загострилася ситуація у Квебеку, і визнання будь-чиєї незалежності так чи інакше послаблює аргументацію проти розколу самої Канади.

Утім, Україна небезпідставно плекає великі сподівання, спрямовуючи свій погляд за Атлантичний океан до тамтешньої діаспори».

Ось яка думка надійшла до нас каналами електронної пошти. А щоб уже сьогодні встановити численні контакти з цікавими співрозмовниками, взяти участь у міжнародних дискусіях навколо найгостріших проблем, потрібно лише стати абонентом **Київського міжнародного центру інформаційних технологій та комп'ютерних мереж.**

Наталія ЗІНЕЦЬ.
Мал. Анатолія СТАНКУЛОВА.

Мал. Анатолія СТАНКУЛОВА.

Факт

У МІСЬКРАДІ ВСЕ СПОКІЙНО

З 8 жовтня у Кривому Розі, біля міськвиконкому, голодують члени УРП і Руху Валентина Максимець, Лідія Сіменіченко та Іван Ільків. Вони вимагають надання приміщення Рухові та УРП, підняття синьо-жовтого прапора у Інгулецькому районі міста та зняття червоно-блакитного з міськради. До вимог також входить звільнення з посад керівників, які підтримали ДКНС і входили до Криворізького комітету з надзвичайного стану, колишнього начальника КДБ, а нині заступника голови міськради Ступака, відставка кореспондентів газети «Червоний гірник» Лариси Чухан та Матрони Панової. У одній із статей Л. Чухан, паплюжачи з своєю колегою демократичні сили, назвала Д. Павличка «зрадником народу».

Ні міліція, ні пожежні брандспойти не змогли примусити голодуючих звільнити площу.. Лікарі до вже хворих жінок не допускаються.

Георгій МАКСИМЕЦЬ,
член координаційної ради Руху.
Кривий Ріг.

Маленька сенсація

Знахідка для шпигуна

Нарешті, конверсія і гласність прийшли у картографію! У продажу з'являються карти України, які не соромно показати на світовому ринку. Цю добру справу роблять Військово-картографічна фабрика КВО і Виробниче мисливсько-рибальське об'єднання того ж Київського військового округу. Слідом за картою мисливських угідь Східної України ними розпочато видання серії карт областей України. Це — «двокілометрівки». Прецедентів у радянській «відкритій» картографії нема. Якщо донедавна у вас з'являлася така карта, вами починали цікавитись — чи не шпигун? Це — чудовий подарунок для географів, екологів, істориків, археологів, краєзнавців, рятувальників. Вже є у продажу такі карти Черкаської та Київської областей — з хуторами і тому подібними дрібними об'єктами. Спасибі військовим картографам! І хочеться побажати, щоб швидше було випущено подібні карти Західної України, надзвичайно цікавого краю, надзвичайно убого нанесеного на карти. І ще: чому б у столиці України не відкрити бодай маленьку картографічну крамничку, як ото на Кузнецькому мосту в столиці нашої колишньої метрополії?

Валерій ЛИСЕНКО.
Київ.

За що боролись!

Тріумф двієчника

Згідно з рішенням суду з тріумфом повернувся до елітарного класу вигнаний за неуспішність Альоша Н.

У новій гімназії, яка створена на базі Херсонської середньої школи № 6, цей учень мав двійку з математики і трійки з інших предметів, що не вписувалося в статус закладу, розрахованого на здібних учнів. Довелося хлопця виключити за погані оцінки. Та мати з таким рішенням не погодилася і заявила, що гімназія знаходиться неподалік від будинку, і до того ж з такими оцінками його тепер не беруть у звичайну школу. Суд погодився з такими аргументами. А вчителі?

Тихомир ПИЖЕНКО.
Херсон.

ГЕНЕ

На за... міністр ... стянтин ...

В облас... прес-конф... незважаю... ний стаж ... вався» вл... Окрім з... проблем, ... ренням на... Галичини ... передисло... кцію вій... лів Прик... зберегти ... нічне осн... рібно ... цевих ... кового ко... унеможли... ніки за м... спроби у... ністр обо... він дуже ... конструкт... ласної Р... ням Прик...

К...

4 жовтн... праведник... ки Велико... рятували ... вол — од... кувала
Ось щ... **війни я в... рея — Ла... меновича, ... ня, з Ка... нівського ... воградсь... ли восен... ти у поло... стрілися ... пер Черк... брав Гри...**

П...

Володи... мон Петл... ртій одно... ал-демок... го, були ... демократ... лі існува... ціалістич...
Ось д... переворо...
Російсь... чна робі... більшови... кий.
Російсь... тична ро... гія менш... Дан, Мар...
Група ... нов, Бур...
Партія ... люціонер... ні, Черно...
Спілка ... ціонерів ... колов, Н...
Партія ... волюціо... стів — С...
Трудов... стична ...

Д...

У б... вельник... ні опоне... зловмис... зних еле... ників.
Нещода... ли кори...

...ОМУ» КОШИКУ?

...новою зат-
...на 1991 рік
...ня.

...ість непродо-
... та послуг —
...еєстрованими
...ржавній тор-
...ий споживчий
... «продоволь-
...якому щомі-
...аселення пе-
... 90 коп. на
...и. «Непродо-
..., у якому
...би в одязі,
...одарства та
...трати, скла-
...коп. Комуна-
... послуги, ви-
...орт, зв'язок
... крб. 16 коп.
...язкові плате-
... коп.

Вартісна величина мінімального споживчого бюджету не є гарантією для грошових виплат особам і сім'ям, у яких доход нижчий цієї величини, а є соціальним орієнтиром для поетапного наближення до його розмірів мінімальних доходів громадян України.

Відповідним міністерствам і відомствам з участю Ради Федерації незалежних профспілок України запропоновано підготувати і подати до Кабінету міністрів України в грудні ц. р. проект державної програми розвитку форм натуральної допомоги і підтримки малозабезпечених, насамперед найбідніших верств населення.

Прес-служба Прем'єр-міністра України.

...бриці

...БЕЗ ЦРУ,

...ОШТА ДЛЯ УКРАЇНИ

...фантастичніші
...робітників.
...ці (і то дер-
...них шефів і
..., як відомо,
...найвіддаленіше
... що у найглу-
... доволі в без-
...кій країні. Із
...ня технічним
...звичайно.
...їнським жур-
...ді залишається
...фесійне чесно-
..., ну їх до біса,
... із американ-
..., югославсь-
..., румунськими
... багато років
...ольнятися ли-
...ими недоїдка-
...ними сенсація-
...ого й ЦТенівсь-

...о супутниково-
...алуженої ме-
...их власкорів
... неба.
...же сьогодні на
...кій пресі може

стати дуже поширена й популярна на Заході електронна пошта. Для неї не існують такі перепони, як державні кордони і відстані. Протягом кількох годин хвилі світового комп'ютерного океану вихлюпнуть на ваш берег силу-силенну інформації навіть із найвіддаленіших штатів США та Канади.

Примiром, вам цікаво, як ставиться до проголошеної Україною незалежності професор журналістики Карлтонського університету в Оттаві, словак за походженням, Ян Фрейкор? Які на його думку, а не тільки на думку радянського телебачення, причини завадили канадському урядові офіційно беззастережно підтримати Україну?

Будь ласка!

«Особисто я вважаю, що всі народи мають право самостійно визначати свою долю без сторонніх втручань і маніпуляцій, — пише в електронному посланні професор, — та як реаліст розумію, що цей, здавалося б, незаперечний принцип не домінує в нинішній північноамериканській політиці. Керівництво Сполучених Штатів зазвичай зважає виняткова на власний інтерес. Сьогодні воно віддає перевагу об'єднаним урядам, бо так спокійніше і надійніше, адже мовиться про ядерні держави.

У північного сусіда США свої причини: вкотре загострилася ситуація у Квебеку, і визнання будь-чиєї незалежності так чи інакше послаблює аргументацію проти розколу самої Канади.

Утім, Україна небезпідставно плекає великі сподівання, спрямовуючи свій погляд за Атлантичний океан до тамтешньої діаспори».

Ось яка думка надійшла до нас каналами електронної пошти. А щоб уже сьогодні встановити численні контакти з цікавими співрозмовниками, взяти участь у міжнародних дискусіях навколо найгостріших проблем, потрібно лише стати абонентом **Київського міжнародного центру інформаційних технологій та комп'ютерних мереж.**

Наталія ЗІНЕЦЬ.
Мал. Анатолія СТАНКУЛОВА.

...НКУЛОВА.

...кт

...ВСЕ СПОКІЙНО

...С і входили до
...омітету з над-
...у, колишнього
..., а нині заступ-
...ськради Ступа-
... кореспондентів
...ий гірник» Ла-
... Матрони Пано-
...статей Л. Чухан,
...оєю колегою
...сили, назвала

Д. Павличка «зрадником народу».

Ні міліція, ні пожежні брандспойти не змогли примусити голодуючих звільнити площу.. Лікарі до вже хворих жінок не допускаються.

Георгій МАКСИМЕЦЬ,
член координаційної ради Руху.
Кривий ріг.

Маленька сенсація

Знахідка для шпигуна

Нарешті, конверсія і гласність прийшли у картографію! У продажу з'являються карти України, які не соромно показати на світовому ринку. Цю добру справу роблять Військово-картографічна фабрика КВО і Виробниче мисливсько-рибальське об'єднання того ж Київського військового округу. Слідом за картою мисливських угідь Східної України ними розпочато видання серії карт областей України. Це — «двокілометрівки». Прецедентів у радянській «відкритій» картографії нема. Якщо донедавна у вас з'являлася така карта, вами починали цікавитись — чи не шпигун? Це — чудовий подарунок для географів, екологів, істориків, археологів, краєзнавців, рятувальників. Вже є у продажу такі карти Черкаської та Київської областей — з хуторами і тому подібними дрібними об'єктами. Спасибі військовим картографам! І хочеться побажати, щоб швидше було випущено подібні карти Західної України, надзвичайно цікавого краю, надзвичайно убого нанесеного на карти. І ще: чому б у столиці України не відкрити бодай маленьку картографічну крамничку, як ото на Кузнецькому мосту в столиці нашої колишньої метрополії?

Валерій ЛИСЕНКО.
Київ.

За що боролись!

Тріумф двієчника

Згідно з рішенням суду з тріумфом повернувся до елітарного класу вигнаний за неуспішність Альоша Н.

У новій гімназії, яка створена на базі Херсонської середньої школи № 6, цей учень мав двійку з математики і трійки з інших предметів, що не вписувалося в статус закладу, розрахованого на здібних учнів. Довелося хлопця виключити за погані оцінки. Та мати з таким рішенням не погодилася і заявила, що гімназія знаходиться неподалік від будинку, і до того ж з такими оцінками його тепер не беруть у звичайну школу. Суд погодився з такими аргументами. А вчителі?

Тихомир ПИЖЕНКО.
Херсон.

ГЕНЕРАЛ «ВІДСТРІЛЮВАВСЯ» ВЛУЧНО

На запрошення обласної Ради до Львова прибув міністр оборони України генерал-майор авіації Костянтин Морозов.

В обласній Раді відбулася прес-конференція. Міністр, незважаючи на півторамісячний стаж роботи, «відстрілювався» влучно і компетентно. Окрім загальноукраїнських проблем, пов'язаних із створенням національної армії, у Галичини є свої, пов'язані з передислокацією, реконструкцією військових підрозділів ПрикВО, необхідністю зберегти його потужне технічне оснащення. Нині потрібно [illegible]днати зус[illegible] місцевих [illegible]анів влад[illegible]військового командування, щоб унеможливити вивезення техніки за межі України, а такі спроби уже робляться. Міністр оборони сказав, що він дуже позитивно оцінює конструктивну співпрацю обласної Ради із командуванням ПрикВО. Він відзначив, що завдяки цій співпраці тут ліпше вирішуються проблеми армії, аніж у інших округах. А в серпневі дні взаєморозуміння сторін відіграло особливу роль.

Насамкінець від гурту журналістів надійшла несподівана пропозиція: чи не погодився б генерал-майор Костянтин Морозов балотуватися кандидатом у депутати Верховної Ради України від Львівщини? А в симпатіях і смаках потенційних виборців можна не сумніватись, вони підтримають інтелігентного, мудрого і напрочуд симпатичного генерал-майора, який керується у своїй діяльності передусім інтересами народу України.

Оксана ТЕЛЕНЧІ,
власний кореспондент «Голосу України».

Зворотний зв'язок

[illegible]АЇЛЬ[illegible]НИ РОЗШУКУЮТЬ ЧОРНОВОЛА

4 жовтня Ки в відзначав День праведників — людей, які у роки Великої Вітчизняної війни рятували євреїв. В. М. Чорновол — один з тих, кого розшукувала [illegible]аїльська [illegible]егація. Ось щ[illegible]н пише: [illegible] час **війни я врятував льотчика єврея — Ланцмана Григорія Семеновича, 1921 року народження, з Кам'яної Криниці Ульянівського району (тепер Кіровоградська область). Його збили восени 1941 року, але взяти у полон не вдалося. Ми зустрілися біля села Конела (тепер Черкаська область) і я забрав Гриця до себе. Він працював у селі, потім нацисти забрали його до Німеччини, він утік і знову прийшов до мене. Після звільнення, у 1944 році, потрапив до штрафбату як такий, що перебував у окупації. По війні Гриць деякий час жив у Києві, потім переїхав до Львова. Шкода, що не дожив цей чуйний і порядний чоловік до незалежної України...»**

Володимир Микитович Чорновол живе у селі Косівка Олександрійського району Кіровоградської області. А скільки ще Праведників в Україні...

Власна інформація «ГУ».

Палітра

ЛЕНІН І ПЕТЛЮРА

Володимир Ілліч Ленін і Симон Петлюра належали до партій одного напрямку — соціал-демократичного робітничого, були «запеклими» соціал-демократами. А скільки взагалі існувало в Росії партій соціалістичного спрямування!

Ось дані часу жовтневого перевороту:

Російська соціал-демократична робітнича партія (фракція більшовиків) — Ленін, Троцький.

Російська соціал - демократична робітнича партія (фракція меншовиків) — Аксельрод, Дан, Мартов.

Група «Єдність» — Плеханов, Бур'янов, Іорданський.

Партія соціалістів - революціонерів (есери) — Гершуні, Чернов, Гоц.

Спілка соціалістів - революціонерів - максималістів — Соколов, Нестроєв.

Партія лівих соціалістів - революціонерів - інтернаціоналістів — Спиридонова, Камков.

Трудова народно - соціалістична партія — Пешехонов, М'якотін, Анненський.

Прогресивна партія (прогресисти) — Коновалов, Рябушинський.

Ліберальна республіканська партія — Гучков, Родзянко.

Республіканська демократична партія — Дмитрюков, Гессен, Путілов.

Всеросійська спілка земельних власників — Балашов, Львов.

Всеросійська федерація анархістів - комуністів — Кропоткін, Карелін.

Українська соціал - демократична робітнича партія (УСДРП) — Антонович, Винниченко, Петлюра.

Українська партія соціалістів - революціонерів — Грушевський, Ковалевський, Шарг.

Українська партія соціалістів-федералістів — Єфремов, Прокопович, Шульгін.

У цьому списку ще понад 30 партій різного спрямування.

Більшість з них після осені 1917 року очікувала незавидна доля.

«Євро-ІКС».

Коротко

ДВЕРІ НЕ РОЗКІШ

У білоцерківських будівельників з'явилися серйозні опоненти. На рахунку зловмисників чимало вкрадених електролампочок, лічильників, телевізійних антен. Нещодавно невідомі поцупили коридорні двері в одному з будинків на вулиці Горького. Отже, двері — не розкіш, а товар? І невже на черзі — стіни житлових будинків?

Анатолій ВЛАСЕНКО,
журналіст.
Біла Церква.

ФРАКЦІЇ —...

Як було повідомлено на одному з минулих засідань Верховної Ради України, в парламенті готується і має пройти перереєстрація депутатських фракцій і груп. Певно, цього вимагають наш перехідний період, становлення його політики, коли можна вільно змінювати політичні погляди й уподобання, як лайкові рукавички...

Але, перебуваючи у Верховній Раді РРФСР, я поцікавився, як справи з депутатською політичною різноманітністю в їхньому парламенті. Мені без усяких зволікань видали довідку. Виявляється картина схожа, майже ідентична.

На сьогодні у парламенті Російської Федерації зареєстровані і діють десять депутатських фракцій. **«РОСІЯ» (координатори: Сергій Бабурін, Володимир Лисін, Володимир Сердюков, Микола Павлов), «ЗМІНА» (координатори: Андрій Головін, Ігор Мозго, Ігор Муравйов, Павло Лисов, Валерій Шувайков), «СУВЕРЕНІТЕТ І РІВНОПРАВНІСТЬ» (координа-**

А як у н...

тор Імар Те...
ЛОВИЙ СО...
ри: Валенти...
верхий, А...
«БЕЗПАРТІЙ...
(координато...
віков, Абду...
лодимир І...
Юдін, Воло...
Борис Фо...
Арутюнов),...
динатори: С...
рис Тарасов...
ДЕМОКРАТІ...
Ірина Вин...
Адров, Юрі...
КРАТИЧНА...
тори: Сергі...
слав Волков...
ЮЗ» (коор...
Лапшин, ...
чук, Волод...
лерій Никиф...
марьов),...
(координато...
гонов, Серг...
сій Царьов,...
Катерина Л...

Усьо чотко!

МАЮТЬ ВЛАСНІ ГРОШІ

На Житньому ринку в Житомирі одного вересневого дня спритні парубки вторгували у громадян Поль... сові куртки... кросівок ... футболок ... розплатилис... гашеними ... державної ... пуску 1952 р... їх за нові у... ші.

Інфор...
«Є...

Хокей

КРИЛА В «СОК... МІЦНІШ...

Зіграно матчі чергового туру відкритого чемпіонату країни: «Динамо» (Москва) — «Трактор» — 5:1, «Хімік» — «Авангард» — 3:0, «Торпедо» (Усть-Каменогорськ) — «Спартак» — 2:3, «Динамо» (Мінськ) — «Торпедо» (Ярославль) — 2:2, «Лада» — «Автомобіліст» —2:1, ЦСКА — «Ітіль» — 5:4, ХК «Рига» — «Торпедо» (Нижній Новгород) — 1:3.

«Сокіл» (Київ) — «Крила Рад» (Москва). 7:2 (0:0, 4:0, 3:2). Шайби закинули: Фадєєв (30), Бурханов (32), Савицький (34, 37), Сидоров (55), Свинцицький (56), Кудерметов (60) — у киян; Одинцов (50, 60) — у москвичів.

Київські хокеїсти здобули красиву і переконливу перемогу, зробивши своїм прихильникам справжній подарунок. Лише в першому періоді на майданчику спостерігалася приблизно рівна боротьба. А вже в другому «Сокіл», розправивши крила, буквально «заклював» спантеличеного суперника. Цікава деталь, кияни цього разу дуже ефективно скорис-
...талися з ... реалізувавш... ти.

— Чому ... питав ... на... Дмитрієв. — ...раїнська ко... нас цього ... понентами ...

— Почин... на мінорній ... тував трене... цький. — ... йшли до тя... гати. У нас ... і багатьом ... турнірного ... ставимо пе... цями висо... до вісімки ... підсумками ...

Віктор ...

Баскетбол... ...нат країни. ...вельник» (К... колаїв) — ... — «Спарта... 64:76. **Жін...** ...шинів) — ... 70:71.

Л «ВІДСТРІЛЮВАВСЯ» ВЛУЧНО

ення обласної Ради до Львова прибув они України генерал-майор авіації Ко- зов.

Раді відбулася я. Міністр, півторамісяч- , «відстрілю- компетентно. ноукраїнських ваних із ство- льної армії, у , пов'язані з , реконстру- х підрозді- необхідністю потужне тех- я. Нині пот- зус міс- влад- ійсь- вання, щоб вивезення тех- країни, а такі обляться. Мі- сказав, що ивно оцінює співпрацю об- командуван- Він відзначив, що завдяки цій співпраці тут ліпше вирішуються проблеми армії, аніж у інших округах. А в серпневі дні взаєморозуміння сторін відіграло особливу роль.

Насамкінець від гурту журналістів надійшла несподівана пропозиція: чи не погодився б генерал-майор Костянтин Морозов балотуватися кандидатом у депутати Верховної Ради України від Львівщини? А в симпатіях і смаках потенційних виборців можна не сумніватись, вони підтримають інтелігентного, мудрого і напрочуд симпатичного генерал-майора, який керується у своїй діяльності передусім інтересами народу України.

Оксана ТЕЛЕНЧІ,
власний кореспондент «Голосу України»

— Зворотний зв'язок —

ЛЬ ЛИ РОЗШУКУЮТЬ ЧОРНОВОЛА

відзначав День людей, які у роки іганяної війни В. М. Чорно- их, кого розшу- ка егація. ше: час льотчика єв- а Григорія Се- оку народжен- Криниці Улья- у (тепер Кіро- сть). Його зби- року, але вз- далося. Ми зу- Конела (те- бласть) і я за- себе. Він працював у селі, потім нацисти забрали його до Німеччини, він утік і знову прийшов до мене. Після звільнення, у 1944 році, потрапив до штрафбату як такий, що перебував у окупації. По війні Гриць деякий час жив у Києві, потім переїхав до Львова. Шкода, що не дожив цей чуйний і порядний чоловік до незалежної України...»

Володимир Микитович Чорновол живе у селі Косівка Олександрійського району Кіровоградської області. А скільки ще Праведників у Україні...

Власна інформація «ГУ».

— Палітра —

НІ І ПЕТЛЮРА

ліч Ленін і Си- лежали до па- рямку — соці- ого робітничо- кими» соціал- скільки взага- сії партій со- спрямування! су жовтневого ціал-демократи- партія (фракція Ленін, Троць- іал - демокра- партія (фрак- — Аксельрод, сть» — Плеха- Йорданський. алістів - рево- ри) — Гершу- ліcтів - револю- малістів — Со- соціалістів - ре- інтернаціоналі- онова, Камков. одно - соціалі- — Пешехонов, М'якотін, Анненський.

Прогресивна партія (прогресисти) — Коновалов, Рябушинський.

Ліберальна республіканська партія — Гучков, Родзянко.

Республіканська демократична партія — Дмитрюков, Гессен, Путілов.

Всеросійська спілка земельних власників — Балашов, Львов.

Всеросійська федерація анархістів - комуністів — Кропоткін, Карелін.

Українська соціал - демократична робітнича партія (УСДРП) — Антонович, Винниченко, Петлюра.

Українська партія соціалістів - революціонерів — Грушевський, Ковалевський, Шарг.

Українська партія соціалістів-федералістів — Єфремов, Прокопович, Шульгін.

У цьому списку ще понад 30 партій різного спрямування.

Більшість з них після осені 1917 року очікувала незавидна доля.

«Євро-ІКС».

— Коротко —

РІ НЕ РОЗКІШ

івських буді- лися серйоз- На рахунку имало вкраде- почок, лічиль- антен. відомі поцупи- двері в одному з будинків на вулиці Горького. Отже, двері — не розкіш, а товар? І невже на черзі — стіни житлових будинків?

Анатолій ВЛАСЕНКО,
журналіст.
Біла Церква.

ФРАКЦІЇ — НЕ ФІКЦІЯ

А як у них?

Як було повідомлено на одному з минулих засідань Верховної Ради України, в парламенті готується і має пройти перереєстрація депутатських фракцій і груп. Певно, цього вимагають наш перехідний період, становлення його політики, коли можна вільно змінювати політичні погляди й уподобання, як лайкові рукавички...

Але, перебуваючи у Верховній Раді РРФСР, я поцікавився, як справи з депутатським політичною різноманітністю в їхньому парламенті. Мені без усяких зволікань видали довідку. Виявляється картина схожа, майже ідентична.

На сьогодні у парламенті Російської Федерації зареєстровані і діють десять депутатських фракцій. **«РОСІЯ» (координатори: Сергій Бабурін, Володимир Лисін, Володимир Сердюков, Микола Павлов), «ЗМІНА» (координатори: Андрій Головін, Ігор Мозго, Ігор Муравйов, Павло Лисов, Валерій Шувайков), «СУВЕРЕНІТЕТ І РІВНОПРАВНІСТЬ» (координатор Імар Теміров), «ПРОМИСЛОВИЙ СОЮЗ» (координатори: Валентин Цой, Сергій Безверхий, Анатолій Сисоєв), «БЕЗПАРТІЙНІ ДЕПУТАТИ» (координатори: Володимир Новіков, Абдулах Микитаєв, Володимир Ісправников, Юрій Юдін, Володимир Медведєв, Борис Формозов, Михайло Арутюнов), «ВІТЧИЗНА» (координатори: Олексій Базаров, Борис Тарасов), «КОМУНІСТИ ЗА ДЕМОКРАТІЮ» (координатори: Ірина Виноградова, Валерій Адров, Юрій Зайцев), «ДЕМОКРАТИЧНА РОСІЯ» (координатори: Сергій Шаталов, Вячеслав Волков), «АГРАРНИЙ СОЮЗ» (координатори: Михайло Лапшин, Олександр Назарчук, Володимир Захаров, Валерій Никифоров, Олексій Пономарьов), «ЛІВИЙ ЦЕНТР» (координатори: Дмитро Волкогонов, Сергій Степашин, Олексій Царьов, Валерій Герасимов, Катерина Лахова).**

Як бачимо, спектр широкий: від галузевого об'єднання до політичних уподобань.

Є ще чотири фракції, доля яких поки що невідома. «Путч вніс свої корективи,— сказали мені в парламенті. — Можливо, після початку п'ятого з'їзду народних депутатів Росії, який почнеться 28 жовтня, ці фракції припинять своє існування».

Але для історії позначимо і їх. Може, й збережуться. **«КОМУНІСТИ РОСІЇ» (координатори: Іван Рибкін, Ігор Братищев), «РАДИКАЛЬНІ ДЕМОКРАТИ» (координатор Сергій Ющенков), «ОБ'ЄДНАНА ГРУПА СОЦІАЛ - ДЕМОКРАТІВ І ДЕМПЛАТФОРМА» (координатори: Віктор Шейніс, Григорій Бондарєв), «РОСІЙСЬКИЙ СОЮЗ» (координатори: Михайло Астаф'єв, Віктор Аксючиць, Ілля Константинов).**

Володимир СКАЧКО,
парламентський кореспондент «Голосу України».
Москва — Київ.

Усьо чотко!

МАЮТЬ ВЛАСНІ ГРОШІ

На Житньому ринку в Житомирі одного вересневого дня спритні парубки вторгували у громадян Польщі три джинсові куртки, дві пари кросівок «Puma», п'ять футболок «Adidas». А розплатились за це погашеними облігаціями державної позики випуску 1952 року, видавши їх за нові українські гроші.

Інформагентство «Євро-ІКС».

— Хокей —

КРИЛА В «СОКОЛА» МІЦНІШІ!

Зіграно матчі чергового туру відкритого чемпіонату країни: «Динамо» (Москва) — «Трактор» — 5:1, «Хімік» — «Авангард» — 3:0, «Торпедо» (Усть-Каменогорськ) — «Спартак» — 2:3, «Динамо» (Мінськ) — «Торпедо» (Ярославль) — 2:2, «Лада» — «Автомобіліст» —2:1, ЦСКА — «Ітіль» — 5:4, ХК «Рига» — «Торпедо» (Нижній Новгород) — 1:3.

«Сокіл» (Київ) — «Крила Рад» (Москва). 7:2 (0:0, 4:0, 3:2). Шайби закинули: Фадєєв (30), Бурханов (32), Савицький (34, 37), Сидоров (55), Свинцицький (56), Кудерметов (60) — у киян; Одинцов (50, 60) — у москвичів.

Київські хокеїсти здобули красиву і переконливу перемогу, зробивши своїм прихильникам справжній подарунок. Лише в першому періоді на майданчику спостерігалася приблизно рівна боротьба. А вже в другому «Сокіл», розправивши крила, буквально «заклював» спантеличеного суперника. Цікава деталь, кияни цього разу дуже ефективно скористалися з чисельної переваги, реалізувавши три таких моменти.

— Чому ми програли? — запитав наставник гостей І. Дмитрієв. — А тому, що українська команда переважала нас цього разу за всіма компонентами гри...

— Починали ми чемпіонат на мінорній ноті, — прокоментував тренер киян Я. Каменецький. — Але поступово прийшли до тями, почали перемагати. У нас молодий колектив і багатьом гравцям ще бракує турнірного досвіду. Однак ми ставимо перед нашими хлопцями високу мету: потрапити до вісімки найсильніших за підсумками першого етапу...

Віктор БРАНИЦЬКИЙ.

* * *

Баскетбол. Відкритий чемпіонат країни. **Чоловіки.** «Будівельник» (Київ) — МКІ (Миколаїв) — 82:59, СКА (Київ) — «Спартак» (Луганськ) — 64:76. **Жінки.** «Молдова» (Кишинів) — «Динамо» (Київ) — 70:71.

Телеграфним рядком з Донецька

ЗАГИНУЛИ ГАГАРІНЦІ

На Горлівській шахті імені Гагаріна на горизонті 710 метрів сталася пожежа. Штрек було загазовано. Смертельну дозу отруєння отримали гірники В. Василенко, С. Петрухнов, Ю. Семчук, А. Воронцов.

ВІД РЕАКТОРА — ДО ТЮЛЬПАНІВ

Близько 20 дітей із родин, що були евакуйовані в Донецьк після катастрофи в Чорнобилі, вирушать в Голландію на двотижневий відпочинок і лікування. Організатори акції — обласний комітет захисту миру,. комітет «За європейську безпеку», ряд громадських організацій Нідерландів.

СУПЕРСІМ'Я

«Сім'я! — «сім я», батьки і п'ятеро дітей. Це — класична кількість родини. Жителька Костянтинівки Н. Приходько відсвяткувала свій 92 рік народження в оточенні понад сотні родичів: вісім дітей, сорок дев'ять онуків, численні правнуки.

— Пригоди —

БІЛОЧКА НЕ П'Є ГОРІЛОЧКИ

Автотуристи з Дніпропетровська приїхали на Синевирське озеро. Поки вони оглядали цю перлину Карпат, їхні харчові припаси було пограбовано: зникли яблука, хліб, ковбаса. Лишилась тільки цибуля та горілка. Якби самі гості не бачили сімейство білок, яке кинулось навтіки від рюкзака, то подумали б щось лихе.

Про пригоду розповів авторові цих рядків комендант Синевирського озера Василь Степанович Ціфрак.

Закарпатська область. **Микола КРАСНЯНИК.**

Фото Леоніда ПІДЛУЖНОГО.

ПОГОДА

У найближчі дві доби у західних та північних областях невеликі дощі. На решті території без опадів. Уночі та вранці тумани. Вітер південний, 3—8 метрів за секунду. Температура вдень 14—20, на півдні та сході республіки до 23 градусів.

По Києву та області сьогодні вдень місцями невеликий дощ. Вночі та вранці туман. Вітер південний, 3—8 метрів за секунду. Температура 15—20 градусів.

Сьогодні, 17 жовтня, сонце зійшло о 7 годині 23 хвилини. Зайде о 18 годині 03 хвилини.

Чергова по випуску новин Катерина ВОРОНЕНКО.
Тел. 441-88-26.

ВІД ОРЕНДИ ДО РОЗДЕРЖАВЛЕННЯ — ОДИН КРОК

Хто й як розуміє роздержавлення й приватизацію? Є концепція комісії В. Пилипчука, є урядова концепція, яку можна прочитати в «Урядовому кур'єрі» (№ 25—26). Нижче пропонуємо вашій увазі інтерв'ю з людиною, яка брала участь у розробці певною мірою альтернативного проекту. Автори програми — Спілка орендарів і підприємців України — мають власну позицію щодо того, яким чином державні підприємства якомога безболісніше можуть перетворитися у приватні, акціонерні тощо. У чому ж відмінність? На це запитання нашого кореспондента відповідає директор відділу нових форм господарювання СОПУ, кандидат економічних наук **ВОЛОДИМИР КРАПИВІН**.

— На сьогодні існує кілька варіантів роздержавлення. Скажімо, народний депутат В. Пилипчук пропонує провести його за допомогою сертифікатів, тобто кожному громадянинові надати право на певну обмежену суму, придбати частку основних фондів підприємств. Інші переконані, що власність потрібно розподіляти за допомогою бірж та аукціонів — хто більше заплатить. Наш підхід — розподіляти майно підприємств через оренду.

— Але ж оренда не змінює форми власності. Держава, як-то кажуть, знову лишається «при своїх»?

— Досвід роботи Спілки свідчить про те, що для більшості колективів і за таких умов працювати вигідно. Та й не лише для них — суспільство теж не лишається ні з чим. Є така статистика: минулий рік приніс нам падіння виробництва на 10—15 відсотків. Це загалом, а орендні колективи дали сім відсотків піднесення!

— Якщо це так, то чому ж усі підприємства не переходять на оренду?

— Дійсно, якщо нині одне підприємство із сотні й працює на оренді, то це добре. Адже майже всі облвиконкоми України так прямо й записали у своїх рішеннях: заборонити! 99 відсотків добиваються підписання договору про оренду з вищими структурами лише через арбітражний суд. Ми у Спілці знаємо: як тільки готується орендний договір — готуйся до арбітражу.

— Арбітраж, наскільки мені відомо, зобов'язаний, якщо у документах все гаразд, примусити управлінські структури підписати договір...

— Зобов'язаний то зобов'язаний, але дивіться: всі права щодо розпорядження прибутками згідно з законом має колектив, податки сплачуються безпосередньо до бюджету, керівника такого підприємства вже не викличеш на «розбір польотів»... Отже, бюрократія лишається поза бортом, а працівники мають все, як мав би господар, і без приватизації. До того ж, є у законі й стаття про викуп майна, що орендується.

— Але в усіх проектах та концепціях, що на сьогодні відомі, є пункти про пріоритет у викупі трудових колективів. Навіщо ж проходити через оренду?

— Справа у тім, що господарювати власноруч — справа не з легких. Тож, згідно з нашими задумами, робітникові й директорові надається додаткова можливість повчитися, попрактикуватися, не ризикуючи власним майном. Адже закон про банкрутство, який неодмінно має бути прийнятий найближчим часом, поставить власника перед можливістю втратити навіть чесно зароблене гірким потом. Тож у разі банкрутства орендного підприємства з молотка піде всього-навсього державне майно.

— А якщо, скажімо, в робітників і службовців не буде бажання орендувати свій завод?

— У цьому питанні ми повністю солідарні з урядовою концепцією: захотів — перейшов, ні — будь ласка на аукціон. Новий власник, заплативши кругленьку суму, вже на свій смак досягатиме високої прибутковості. Й будь-що досягне, будьте певні.

— У вашому проекті є такі рядки: «В разі відсутності ініціативи й бажання з боку трудового колективу... збиткових і малорентабельних державних підприємств...». То хіба ж робітник винен у цій збитковості? Хіба це він визначає у високих кабінетах ціни на продукцію, хіба він вирішував, яке підприємство будувати, а яке нікому не потрібне?

— Так, сьогодні існує багато закладів, збитки яких не бралися раніше до уваги. За нашими підрахунками — приблизно відсотків 30—40. За умов оренди в них буде реальна можливість перепрофілюватися, знайти нових замовників, аби працювати ефективно. Проте все це неможливе без прийняття цілого пакету «ринкового» законодавства й відміни багатьох підзаконних актів і негласних розпоряджень. Чого варте лише обмеження можливості вільно розпоряджатися коштами, що зароблені, обмеження фонду заробітної плати, яке зводить нанівець будь-які стимули до праці. Необхідно негайно приймати закони про банкрутство, про оподаткування, про роздержавлення, антимонопольний закон, положення про фонд державного майна України тощо. І, зрозуміло, закон про оренду. Крім того, сьогодні набуває першочерговості проблема створення в Україні інфраструктур ринків: засобів виробництва, праці, житла, фінансового, цінних паперів, валютного, інвестиційного, ринку науково-технічних розробок. Зрозуміло, це стосується вже більш широкої сфери — програми підтримки підприємництва, яку Спілка орендарів і підприємців України теж розробила й готова передати свій проект урядові.

— Володимире Павловичу, навіщо ж потрібна ще й окрема програма, коли всі представники Кабінету міністрів постійно наголошують про свою підтримку ринкових відносин, а отже й підприємництва?

— Так, наголошують. І в той же час. на базі міністерств, які нібито ліквідовано, створюються всілякі державні концерни, корпорації з непевними повноваженнями. Було Міністерство будівництва — стала корпорація «Укрбуд». Був міністр Плітін — став президент Плітін.

— Але ж читачі нашої газети знають про те, що саме Мінбуд доклав зусиль, щоб загальмувати оренду, викуп підприємств працівниками. Та й чи законно створювати без згоди юридичних осіб-підприємств будь-які об'єднання? Просто так, урядовим указом...

— Сьогодні уряд прагне будь-що зберегти централізовані структури управління. А потрібно навпаки, через податки, інвестиції, ціни, тарифи, інфраструктуру (комерційні банки, торговельно-посередницьку мережу) створювати умови для ініціативи й самостійності підприємств, їхніх керівників. Щодо створення всіляких незаконних корпорацій — той, хто завізував такі рішення, має відповідати згідно з чинним законодавством незалежно від посади, яку обіймає.

— Відповідальність відповідальністю, але програма підтримки підприємництва, напевно, включає конкретні рекомендації, конкретні напрями діяльності з метою створення на Україні повноцінного ринку?

— Так, аби досягти того, чого прагнемо, необхідно, знову ж таки, приймати відповідний пакет законів. Перш за все закон про роздержавлення й приватизацію підприємств, потім — внести поправки до Закону України про підприємництво, Закону про підприємства. Необхідно трудовим колективам, які перейшли на оренду, надати право обирати керівника й укладати з ним контракт, треба зменшити перелік видів діяльності, що потребують ліцензування, ліквідувати фондову систему розподілу ресурсів — нині це і є саме той живильний грунт, на якому дуже добре себе почувають виховані старою системою чиновники.

— І коли, на вашу думку, необхідно починати програму роздержавлення й приватизації?

— Якнайшвидше. Адже наше народне господарство наближається до краху. Протягом кількох місяців має бути створено інфраструктуру, протягом року — роздержавлено критичну вагу — більше половини підприємств. Щоправда, я не бачу в теперішньому уряді одностайного бажання прискорити цей процес. У цьому — основна небезпека. На середньому й вищому рівнях управління сьогодні в основному перебувають старі люди...

Вів бесіду Дмитро ДЕСЯТНИКОВ, спеціальний кореспондент «Голосу України». Київ.

ІЗ ДОСЬЄ «ГОЛОСУ УКРАЇНИ»:

У мальовничому селі Бохоники під Вінницею на Різдвяні свята 1930 року народився в селянській сім'ї Василь Яропуд. І дід, і батько, не маючи відповідної освіти, були садівниками. Отож, після школи Василь пішов до Чернятинського радгосп-технікуму, а потім навчався в Уманському сільськогосподарському інституті. З дня організації 16 травня 1969 року очолив Подільську дослідницьку станцію садівництва. Кандидат сільськогосподарських наук. Вивів майже півтори тисячі сортів цінних дерев

Аграрні діалоги

ВІННИЦЬКЕ ЯБЛУКО

— Гігантоманія стала плоттю нашої аграрної техніки, тваринницьких комплексів... Зачепила вона й сад.

— У моєму розумінні сад — це дерево, яке повинне служити людині і давати щорічно високий урожай. З цієї точки зору ми його й розглядаємо. Не вирощуємо ліс, а Дерево, яке має відповідати вимогам агротехніки. Від обробітку й підготовки грунту аж до збирання врожаю. Тож повинно бути не вище двох метрів. Щоб не потрібна була драбина. Щоб яблуко було під руками. У такому саду за людино-день збираємо тонну-півтори замість 300—400 кілограмів, як це було раніше.

— Ми почали, такби мовити, з технології, а все ж таки, чому яблуко стало дефіцитом?

— Я вважаю, що винні в цьому не садівники-практики і навіть не науковці. Не можуть бути видатними досягнення в одній галузі, якщо та галузь не на «магістральному» шляху системи. Візьміть садівництво. Хіба колись ішла мова про його значення як галузі? А точніше, як про щось таке, що аж надто важливе для економіки? Та ні! Сталь, хліб. Хліб, сталь. Безперечно, це фундаментальні, так би мовити, напрями. Але ж є й інші. Є країни, які живуть від садівництва. Люди не вірять у можливість ведення такого господарства, де головне — сад. Сад і яблуко. Скажу, золоте яблуко. Тому, що нині за розумної технології садівництва, витрати на нього значно менші, ніж витрати на інші землеробні культури.

— Тут я ваш однодумець. А тепер конкретніше, що сталося із знаменитими вінницькими яблуками?

— Якщо взяти Поділля, то цей край неначе створено для садівництва. Вінницькі сади славетні з давніх-давен. Тут живуть люди, які розуміються на садівництві. Це, я вважаю, національна риса: посадити й виплекати дерево. Але ж, якщо знати, що сад — мій, тоді у своєму саду поганому дереву немає місця. Колективний же сад приречений на виродження. Великий він, у сотні гектарів, чи зовсім малий — справа не в цьому. Сад, який належить усім і нікому, — це нонсенс. Кожен думає: чому це я маю приходити сюди й надривати пупа? Що мені від цього? Сад не мій, земля не моя. Я вважаю, що це губить справу, стримує розвиток садівництва.

— Які ж, на ваш погляд, перспективи садівництва?

— Сьогодні існує чимало думок і поглядів на майбутнє села. У «Голосі України» навіть така рубрика є «Куди йдеш, українське село?». До оренди, до приватизації землі, до розподілу... Може, справді краще було б роздати цей великий сад кожному, хто в ньому працює, і годі?

Я не бачу ніякої перспективи садівництва, якщо йдеться, скажімо про оренду. Бо хто такий орендар? Той, хто взяв землю чи сад у тимчасове користування. Навіщо? Для того щоб виростити високий урожай. І це прогресивний бік справи. Але за рахунок чого? Оренда для саду, який уже дає плоди,— це питання, на який строк укладено угоду? На рік чи на два? За цей час можна зібрати навіть рекордний урожай яблук, але через п'ять років звести сад нанівець, згубити сад. Дерево, можливо, єдина культура, яка потребує ангельського терпіння. Орендар, якого підганяє час, бо треба платити за все, у тому числі за землю, змушений забути про майбутнє. Він живе не садом, а визиском. Ускладнюється все й тим, що ми не розуміємо оренду так, як розуміють її в усьому цивілізованому світі. Наш досвід вульгаризованої оренди не дозволяє сьогодні кинути сад напризволяще і проводити сумнівні експерименти.

Я бачу перспективи розвитку садівництва в різноманітних формах як за технологією, так і за організацією праці. Звичайно, перевагу слід віддати великим садовим господарствам. Чи то колгосп, чи то кооператив. Індивідуально обробляти й обслуговувати значні площі саду важко. Бо це і застосування техніки, добрив, хімії в боротьбі зі шкідниками, а зрештою, і реалізація продукції, її переробка. Це, до речі, окрема і важлива тема. Бо виростити ми ще вміємо, а зберегти й переробити врожай без втрат — цього треба вчитися та й вчитися.

Мені доводилось бувати за кордоном і бачити, що можна мати, якщо є переробна лінія, цех, завод... У нашій області, а якщо брати ширше, то і в республіці є всі можливості для всебічного розвитку садівництва та переробної галузі. Одначе тільки за умови глибоких змін у землекористуванні та економічному осмисленні справи.

Розмову вів Валерій ЛАЗАРЕНКО, власний кореспондент «Голосу України».

На фото: директор Подільської дослідної станції садівництва Василь Яропуд. Фото автора.

СВОЇ ЗЛОВМИСНИКИ

На 30-гектарній площі, де недавно стояли акуратні копички гречаної соломи, тепер попіл. Депутат Прилуцької міської Ради В. Давиденко, який привіз мене на спалене поле радгоспу імені Борисенка, йде по стерні, обурюється:

— Ну невже в нас все з кормами гаразд! Як побачив я, що чоловік ходить з факелом, не міг прийти до тями: де ми живем! В якій країні!

Директор радгоспу І. Панченко, з яким зустрілися згодом в Іввіцях, нічого подібного в своїх вчинках не вбачає, має «міцні» аргументи. Мовляв, гречка була дуже забур'янена, а тому з неї ніякої користі, лише збитки.

Директор Березнянської птахофабрики М. Ємець розповів інше:

— Цього року гречка і в нас вийшла забур'яненою. Ми палити її, однак, не збираємося. Це не по-господарськи. Кладемо гречану солому в кошари для худоби. І її, і зелені бур'яни телята поїдають, а що залишається, йде на підстілку.

...Як ще їхав у Іввіцю, думав — орудують вже і на Чернігівщині зальотні підпалювачі-зловмисники. Аж ні. У нас, з'ясувалося, і своїх вистачає.

Сергій ПРИЛЮК.

Іввіці
Прилуцького району
Чернігівської області.

ХТО НАГОДУЄ НАС?

По гарячих слідах ми зустрілися з тими, хто стояв біля витоків ідеї об'єднання фермерських господарств України і попросили їх поділитися думками щодо сьогоднішньої ситуації в сільському господарстві та про перспективи розвитку фермерства на Україні.

— Як виникла ідея створення агропромислового концерну «Україна»? Які його основні завдання? — запитання до Володимира ПЛЕШКА, генерального директора агроконцерну «Україна».

— Уже із введенням у дію Кодексу про землю було зрозуміло, що зроблено все, щоб якнайменше фермерів взяло землю. І коли, незважаючи ні на що, перші відчайдушні селяни її таки взяли, вони опинилися один на один із феодальною колгоспно-радгоспною системою. Вистояти ж проти неї можна тільки такою ж організованою системою фермерів. Це світовий досвід...

— Чи зможе агроконцерн уже сьогодні протистояти, враховуючи реальне співвідношення сил?

Віктор ШЕВЧЕНКО, голова правління агропромислового концерну «Україна»:

— Все залежить від того, чого насправді хоче уряд України. Якщо тільки «підправити» колгоспно-радгоспну систему — це один варіант. Якщо ж він справді хоче збільшити виробництво продуктів харчування у п'ять-шість разів (бо сьогодні наші земельні ресурси використовуються на 15—20 відсотків), то це вже зовсім інше питання.

— Як ви сприйняли інформацію про те, що готується закон про колгоспи?

— Чесно кажучи, злякався. Якщо вирішать перетворити колгоспи в акціонерні товариства, що планується (але ж третина колгоспів банкроти!), то про яку ринкову економіку може йти мова? Яке ж це акціонерне товариство, якщо у нього ніякого стартового капіталу, а одні борги?

— Фермери — люди обачні, і їх не так просто «заманити» в будь-яке об'єднання. Що привело 60 українських фермерів та регіональних об'єднань до створення агроконцерну і які перспективи вони бачать у цьому напрямі?

Михайло САЄНКО, голова Дніпропетровської обласної асоціації фермерів:

— Я відношуся до тієї категорії фермерів, яких сьогодні на Україні більшість. Це фермери, в яких від 10 до 50 гектарів землі. В Новомосковському районі Дніпропетровської області вже працюють 18 подібних господарств, а понад 300 заяв все ще чекають вирішення. Чому ми пішли на створення концерну? Перш за все тому, що існуюча система, спрямована на грабіжницькі вилучення сільськогосподарської продукції у селян і покриття колосальних затрат на утримання апарату управління, нас не влаштовує.

Якщо все так і залишиться, то ми, фермери, опинимося в дуже невигідному, нерівноправному становищі. Адже колгоспи, саботуючи хлібоздачу, тягнуть за собою в цю прірву і нас. Щоб боротися з цим, але боротися організовано, ми й вирішили об'єднатися в агропромисловий концерн «Україна». І я бачу конкретні кроки у цьому напрямі.

По-перше, ми повинні мати представників в органах влади та управління. Існуючі закони поки що захищають систему колишнього апарату та бюрократії, сільської у тому числі. У нашому районі вже є колгоспи, які стали «акціонерними товариствами», але на папері. Це фікція! По-друге, агроконцерн покликаний реально забезпечувати фермерів технікою, пальним, запчастинами. Цьогорічний прибуток мого господарства близько 130 тисяч карбованців, і я вже міг би обзаводитися технікою. Та, з одного боку, мені її не дають, з другого — одразу ставлять умову: продавай тільки за державними закупівельними цінами. Агроконцерн — це, зрештою, той механізм, через який до фермерів зможуть дійти урядові кредити, якщо вони, звичайно, будуть...

Записав Юрій НЕСТЕРЯК, спеціальний кореспондент «Голосу України».

Посівна

ЗАВДАННЯ ДЛЯ АГРОНОМІВ

Літня спека давно відійшла, але залишила сухий слід на полях. Землероби області, які мають засіяти майже 699 тисяч гектарів озимих культур, задумались, як бути? Адже у суху землю кидати зерна ризиковано, а кращі строки сівби спливають.

— На зрошуваних площах агрономи господарств розробили технологію сівби, — розповів начальник підвідділу зернових культур обласного управління сільського господарства Б. Котов. — Схема така: вологозарядковий полив — підготовка грунту — сівба — полив. Складніше на землях, висушених спекою. На жаль, таких переважна більшість. Тут надія на мудрість спеціалістів.

На сьогодні засіяно вже 530 тисяч гектарів, причому з ретельно перевіреним насінням. Його очищали три-чотири рази, доводили до кондиції. Розрахунок такий: 1000 зернин мають важити не менше 37 грамів. Чи вдасться отак перебороти посуху?

Іван КАЛИНИЧЕНКО, власний кореспондент «Голосу України».
Херсон.

РОЗКРІПАЧЕНИЙ «БІЛЬШОВИК»

Віктора Мушніна, голову колгоспу «Більшовик», районне начальство облишило шукати вже років зо два. Зняли й дріб'язкову опіку, не домагаються також присутності на обов'язкових господарських «стратегічних» нарадах. Довгі язики плещуть про «удільну» самостійність привілейованого господарника. Люди об'єктивні стримано погоджуються — колгосп переріс зашорену форму соціалістичного феодалізму і, дійсно, краще не заважати селянам працювати. А сам Віктор Опанасович однозначно називає внутрігосподарські процеси розкріпаченням.

— Правда, піднялися ми лише на одне коліно, — розповідає голова. — Водночас людей не змусиш думати про спільне і моє. Соціопсихологія класифікує наш сьогоднішній стан як втрату генетичного почуття господаря. Загублене на манівцях усуспільненої власності, в нинішньому поколінні воно, мабуть, не повернеться. Але щоб перейнялися ним хоча б наші діти, слід починати забивати перехідні клинці.

Такою сполучною ланкою є механізм товарного внутрігосподарського розрахунку. Основа не надто оригінальна, проте досить дійова. Коли розібратися, то ефективні товарні взаємовідносини можливі лише між незалежними, самостійними колективами. Подробили все, що можна. Вийшло 49 кооперативів. І чим менший гурт — тим більше в ньому порядку. Японці, наприклад, підрахували: оптимальний склад — шість чоловік. Коли більше — зростає відсоток різнодумства. Зрозуміло, по всіх підрозділах саме на таку кількість не вийдеш — не будеш же половинити корівник чи рільничу ланку. Але по можливості такої цифри тримаємося.

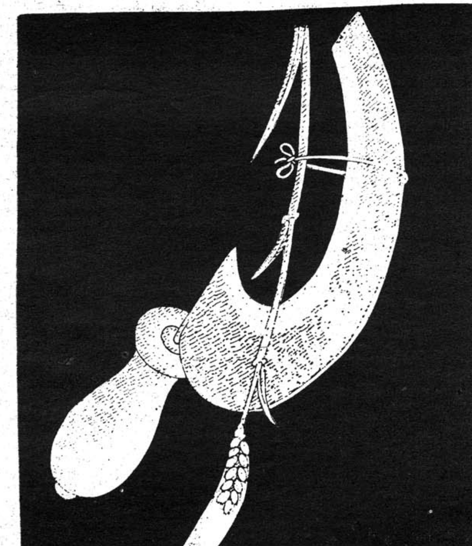
Початок, словом, досить простий. Та й далі такі ж елементарні речі. Кооперативи вступають у безпосередній контакт максимум з п'ятьма-шістьма суміжниками. Їх взаємообов'язкові договори і становлять нову виробничу конституцію господарства.

З контролем теж бажано не перемудрити. Досить звичайних чеків. На перший погляд, несерйозний еквівалент обміну. Але в них, власне, і задокументована вся валова продукція. Іншого дублюючого обліку просто не ведеться. А отже, немає й інших підстав для зарплати.

Безумовно, ламати усталені зв'язки ризиковано. Особливо спочатку, коли всі колективи опиняються в рівних стартових умовах і зарплата потрапляє в пряму залежність від собівартості продукції. До такого ми не звикли.

На сьогодні бідні ми ще, як церковні миші, і не можемо дозволити собі розкішкласти в кишеню 75 відсотків прибутку, як це заведено у цивілізованому виробництві. Але відсотків 45 забираємо сміливо. Чому б і ні, коли в минулому році кооперативи зекономили на матеріальних затратах 350 тисяч карбованців? Це вже не вчорашня недоварена оренда. Матеріальний стимул переходить зовсім в іншу якість. Кінець місяця — і біля каси не похмура черга за «жалуванням», а справжня біржа праці.

Двома словами про найголовніше не скажеш. От хоча б такий момент — роль управлінських структур. Наші спеціалісти вже не керують у звичному розумінні цього слова. За вказівки кооперативи їм не заплатять. Функції організатора виробництва, відтак, зміщуються до їх першої основи — інспекції технологій, кваліфікованих консультацій...

При нашій однобокій інфраструктурі місточком до перетворення колгоспу у фермерські господарства ще якийсь час залишатиметься саме координаторська управлінська надбудова. А такої форми володіння землею, як роздержавлення, ми не боїмося. Фахівці, люди з головою не пропадуть. Більше того, ми по-своєму форсуємо цей процес. Доведемо до розуму кооперативи, підберуться там бажано родинні зв'язки — можна сміливо випускати їх і на державний ринок. Але випускати, і це принципово важливо, бізнесменів, а не банкрутів приватизації.

Ми творимо свою маленьку державу, а вона — у міцності, заможності кожної сім'ї. Дійшовши до останньої межі бідності, люди тільки-но почали збивати статки, і назад їх не повернути. Бо суть, знаєте, за великим рахунком, не стільки в нинішньому ефекті, хоча він і безумовний, скільки у створенні принципово нового виробництва, здатного витримати ринок.

Записав Сергій СКИБА, власний кореспондент «Голосу України».
Сватівський район
Луганської області.

Фотоколаж Богдана ПРИЙМАКА.

ЧИ ПРОРОСТЕ НАСІННЯ

Загалом трохи краще, ніж торік, пройшла сівба озимих культур на Чернігівщині. Впорано 327 тисяч гектарів. Це 94,2 відсотка плану. Як повідомив заступник начальника обласного управління сільського господарства і продовольства А. Чайка, в оптимальні строки посіяли в Коропському, Менському, Носівському та Сосницькому районах.

Однак важко сказати, як позначиться нинішня робота сівачів на майбутньому врожаї. Адже, наприклад, в окремих господарствах Чернігівського району озимі сіяли без першокласного насіння, у колгоспах імені Мічуріна, імені Орджонікідзе, «Комуніст» Городнянського району, «Україна», «Естонія», «40-річчя Жовтня» Куликівського району, розтягли допустимі агротехнічні строки відповідальної справи, а тому, можливо, насіння у малозволоженому грунті не проросте. У подібній ситуації опинилась більшість господарств Борзнянського району. Одне слово, як каже народна мудрість, не посієш в пору — не матимеш зерна гору.

Павло СЕРГІЄНКО.

Експрес-новини

Міністр закордонних справ Польщі Скубішевський прибув з офіційним візитом до Китаю. Як повідомило польське посольство в Китаї, цей візит проходитиме в рамках загальних консультацій між двома країнами і не передбачає підписання будь-яких документів.

* * *

Союз демократичних сил (СДС) Болгарії висунув свого лідера Ф. Димитрова кандидатом на пост глави уряду країни. Це рішення було прийнято на засіданні національної координаційної ради СДС.

* * *

Чехо-Словаччина повинна брати участь в акціях, спрямованих на забезпечення миру в Європі,— заявив президент ЧСФР Гавел. Це особливо актуально тепер, продовжив він, коли тривають заворушення в деяких посткомуністичних державах, які загрожують перерости в локальні конфлікти. Одним із варіантів їх уникнення, за його словами, є підхід, аналогічний тому, що було використано Міжнародним співтовариством у період кризи в Перській затоці.

* * *

Генеральна Асамблея ООН обрала п'ять нових непостійних членів Ради Безпеки. Строк повноважень тимчасових членів закінчується 31 грудня. Новими членами Ради Безпеки будуть Венесуела замість Куби, Японія замість Йємену, Кабо-Верде замість Заїру, Марокко замість Кот-д'Івуару, Угорщина замість Румунії.

* * *

У центрі Буенос-Айреса відбулася багатотисячна демонстрація протесту представників трудящих і політичних партій проти звільнення 3100 робітників сталеливарного заводу «СОМІСА». Відповідно до плану приватизації, що його втілює в життя уряд Аргентини, це підприємство, яке перебуває у віданні міністерства оборони, найближчим часом перейде під контроль приватного капіталу. Всі звільнені одержать солідні фінансові компенсації, передбачені законом.

ІНТЕЛЕКТУАЛАМ НІЧОГО ВТРАЧАТИ, КРІМ КАЙДАНІВ

Двадцята частина Європи

Особисто я не бачу майбутнього України як процвітаючої держави, як рівної серед цивілізованих країн світу без розвинутої науки, яка була б найтіснішим чином інтегрована в міжнародне наукове співробітництво.

Нещодавно на одному із засідань Президії Академії під час розгляду основних завдань АН України в умовах творення незалежної Української держави особливо наголошувалося на необхідності всіляко розвивати наші міжнародні наукові зв'язки з тим, щоб вивести їх на якісно новий рівень. Причому робити це нам треба вже повністю самостійно, без огляду на АН СРСР чи очікування допомоги з центру, як було досі. Наприклад, навіть ті незначні квоти, що нам виділялися союзною Академією для участі в міжнародних наукових конференціях, ми реально не могли використати. І дуже часто на такі конференції, навіть з тих проблем, де вчені України займали провідні позиції, потрапляв, у кращому випадку, один з них, а за нашими квотами їхали зовсім інші люди, причому не завжди фахівці з відповідної галузі. Це лише один з прикладів, навести який було необхідно, бо, на мою думку, угоди, протоколи, спільні програми тобто всі ці папери, яких і раніше було чимало, ніяким чином не змінять безпосереднього живого спілкування, особистих контактів, вільного обміну інформацією між ученими.

Звичайно, в читача може виникнути запитання: що ж робила Академія наук України за таких умов? Насамперед зазначу, що ми не мовчали. Наша Академія неодноразово порушувала питання про надання їй більшої самостійності в міжнародних наукових зв'язках, про необхідність справедливого розподілу тих валютних коштів, що виділялися з цією метою.

Деяких певних зрушень ми домоглися лише в останні роки. Зокрема, отримали можливість самим укладати двосторонні угоди з науковими центрами інших країн, спростилася процедура виїзду наших учених за кордон. Замість квот на короткострокові закордонні відрядження почали одержувати від АН СРСР валюту — аж 15 тисяч інвалютних карбованців на рік. Щоб було зрозуміло, в розрахунку на одного наукового співробітника це в 36 разів менше, ніж у союзній Академії.

Слід також підкреслити, що й за таких умов нам останнім часом вдалося вже багато чого зробити в розвитку наших міжнародних зв'язків на, так би мовити, «безвалютній основі». Налагоджено плідні контакти з багатьма науковцями української діаспори. При АН України створено й активно працює Комітет науки і культури для зв'язків з українцями за кордоном. Вперше в історії Академії іноземців обрано її членами, які, до речі, докладають значних зусиль щодо розширення участі наших вчених у міжнародному співробітництві. Істотно зростає також кількість науковців Академії (і, що дуже важливо, молоді), які стажуються або навчаються в аспірантурі в провідних зарубіжних наукових центрах. Зазначу, що досягнення вчених України дістали визнання світового наукового співтовариства, свідченням чого є присудження їм нещодавно таких престижних премій, як Філдсівська (в галузі математики) та фонду Кербера (в галузі біології).

Першорядного значення ми надаємо створенню на Україні міжнародних наукових центрів, асоціацій тощо. Вже засновано такі центри з фізики, математики, а також міжнародний інститут менеджменту. Академія взяла активну участь у створенні Міжнародної асоціації україністів (МАУ).

Здобуття Україною незалежності дало могутній поштовх розвиткові міжнародних зв'язків у галузі гуманітарних наук, які раніше значною мірою стримувались ідеологічними кайданами. Різко інтенсифікувалась робота з інтеграції української національної культури у світову культуру, залучення «масиву» української зарубіжної науки до загальнонаціонального культурного процесу на Україні. Відновлено дослідження із розгорнутих раніше наукових напрямів, зокрема, сходознавства, підписано угоди з академіями наук країн Центральної і Східної Європи про співробітництво з питань розвитку суспільствознавчих досліджень. Зусиллями Республіканської асоціації україністів організовано постійно діючий університет українознавства, в якому беруть активну участь відомі вчені українського зарубіжжя.

У зв'язку зі сказаним вище слід відзначити роль постанови Президії Верховної Ради України, прийнятої в січні цього року, яка визначила статус нашої Академії як самоврядної республіканської наукової організації. Це заклало, зокрема, правову основу для самостійного вирішення Академією багатьох питань своїх міжнародних зв'язків.

Нині ми позбулися багатьох перешкод, самостійно будуємо мережу нових міжнародних відносин, роблячи основний акцент на двосторонньому співробітництві, а також на розв'язанні актуальних проблем, які мають велике значення для побудови незалежної України. Це стосується, зокрема, таких питань, як вступ Академії наук України до міжнародних наукових організацій, її самостійної участі у міжнародних наукових програмах і проектах. До речі, днями ми провели з цього приводу спеціальну зустріч наших учених з представниками Європейської Економічної Комісії. І цілком зрозуміло, що ця зустріч уможливилась завдяки Акту про незалежність України.

Але б дуже не хотілося, щоб склалося враження, нібито в нас тут немає вже ніяких проблем. Це далеко не так. Ті ж самі труднощі й нестатки, що постають перед Україною як молодою незалежною державою, повною мірою стосуються й Академії наук. Наприклад, щорічні мінімальні потреби нашої Академії для забезпечення короткострокових закордонних відряджень для участі вчених тільки в наукових конференціях складають 150 — 200 тисяч валютних карбованців. Таких коштів Академія не має. Соромно зізнатися — витрати на оргвнесок, готель, тощо часто беруть на себе (знаючи нашу бідність) закордонні організатори. Але в їхній свідомості не вкладається, що наш учений, якого вони запросили і який доїхав, скажімо, до Берліна за радянські карбованці, не має за що дістатися до іншого міста, де саме проходить конференція. Наша Академія не може також забезпечити й пристойних умов для тих закордонних учених, які б хотіли рік чи два попрацювати в її наукових установах. Таке становище можна виправити тільки за умови солідної підтримки науки з боку держави, як це має місце в інших країнах світу.

Безумовно, вчені Академії розуміють фінансові труднощі республіки, і з іноземною валютою також, яка в першу чергу сьогодні необхідна для імпорту продуктів харчування. Протягом останніх років деякі наші інститути, організації, їх дослідно-виробничі бази стали самостійними учасниками зовнішньоекономічних зв'язків, що дає їм можливість заробляти валюту за рахунок продажу наукових розробок. Створюються спільні підприємства з виробництва наукоємної продукції, розпочалася практика проведення досліджень на замовлення зарубіжних фірм. Тут слід зазначити, що зарубіжні партнери дотепер не дуже охоче йшли на вкладення коштів, наприклад, у спільні з нашими установами підприємства. Але нині ситуація має стати іншою. Зміну ставлення з їхнього боку ми відчули буквально наступного дня після прийняття Верховною Радою України рішення про захист іноземних інвестицій.

Але все ж таки наука, особливо фундаментальна, не взмозі перейти на самозабезпечення. Це матиме згубні наслідки для її долі. Кілька років тому широкого розголосу набула ідея, підтримана багатьма владними структурами центру й України, що наука повинна сама заробляти на своє життя. Мені б дуже не хотілося, щоб у такі умови було поставлено вчених незалежної України.

Борис ПАТОН,
академік, президент АН України.

Наш прес-клуб

Повинна найближчим часом докорінно змінитися роль Постійної міжурядової радянсько-фінляндської комісії з економічного співробітництва, при цьому необхідно, щоб представництво СРСР у ній було розширене за рахунок представників республік. Нині фінські фірми важко знаходять собі клієнтів у сфері торгівлі.

«Усі Суомі» (Фінляндія).

* * *

Японська торгова фірма «Ейва-цусіо» і комісія з виробництва телекомунікаційного устаткування «Нью-тек» повідомили, що з листопада цього року вони почнуть складання й виробництво телефонних апаратів на радянському військовому підприємстві. З цією метою передбачається перевести на цивільні рейки завод з виробництва радіоапаратури військового призначення. У майбутньому планується також розпочати виготовлення устаткування факсимільного зв'язку.

«Асахі» (Японія).

* * *

У Сальвадорі розпочався історичний за значенням для цієї країни судовий процес. Журі присяжних (їх прізвища за остерогою помсти ретельно приховуються) вирішуватиме долю дев'яти військових, які звинувачуються у вбивстві в 1989 році шістьох священиків-єзуїтів. Уперше в історії Сальвадору військових притягнуто до суду за звинуваченням у порушенні прав людини.

Телекомпанія «Сі-бі-ес» (США).

* * *

Міністр оборони Південної Кореї Лі Чон Гу вказав на можливість застосування військової сили з метою зриву реалізації північнокорейської «ядерної програми». КНДР, можливо, завершить будівництво ядерного об'єкта в Єнбені вже в 1993 році. Цей завод дозволить Північній Кореї одержувати майже 718 кілограмів плутонію щороку, запевнив південнокорейський міністр оборони.

Агентство Ренхап (Республіка Корея).

ТБІЛІСІ: ТРИВОЖНА ОСІНЬ 91-го

Грузія не знає спокою. Посіяні несамовитим Звіадом зерна ненависті проросли небаченим в історії грузинського народу гострим внутрішньополітичним конфліктом.

Нація розкололася. Традиційне грузинське «один за всіх і всі за одного» змінилося конфронтацією, а радість пришестя вистражданої свободи — тривогою і болем.

Амбіції політиків штовхають народ до братовбивчої війни. Але вдивіться в обличчя цієї матері-грузинки і ви зрозумієте — переможе мудрість. Так завжди було в історії цього багатостраждального народу.

Нехай же і нині мудрими будуть пастирі твої, Грузіє! Миру і добра тобі, Сакартвело!

Валентин ЛАБУНСЬКИЙ.
Фото Федора БЕЛЯКОВА.

Нотатки небайдужого

Останній день радянської торгівлі

МІЙ підтоптаний по нескінченних чергах читачу! Звертаюся до вашої нетлінної пам'яті. Пригадайте-но, будьте ласкаві, свою повоєнну молодість, коли по магазинах та їдальнях було так само порожньо та голо, як оце й тепер. Вам обов'язково спливе на пам'ять ритуальний вислів з тих часів: «порушення правил радянської торгівлі». Цей вислів служив нам, рядовим покупцям, приблизно так само, як дещо раніше нашим віруючим бабусям служили слова: «відійди, сатано!» Бо за нашими тодішніми уявленнями нечиста сила, що заважала нам жити, оселялася саме за прилавками магазинів, за стойками чайних та ресторанів по селах, містах та столицях країни.

Ми, мабуть, ще довго мали б за ідеал не нами укладені таємничі правила, якби через дірки в «залізній завісі», що відокремлювала наш соціалістичний «рай» від капіталістичного «пекла», одного разу не побачили західні прилавки, що вгинаються від усіляких товарів. І від цього багатства ми зразу ж геть позабували свої ритуальні слова, бо нарешті зрозуміли, що наша торгівля — то звичайний розподіл товарів у першу чергу серед партійних, радянських, прокурорських, міліцейських, господарських керівників, а також серед торговельників. У цьому самозабезпеченні й полягає головне правило радянської торгівлі, яка не терпить гласності, понад усе поважаючи телефонне право.

Шановний читачу! Ви коли-небудь пробували скаржитися на працівників прилавку? Ну й що з того вийшло? Правда ж, ніхто з них не постраждав? Бо там у них кругова порука — і не тільки між собою. В крайньому разі на розтерзання громадськості вони можуть віддати хіба що молодого, недосвідченого, або такого, хто душею не сприймає їхніх порядків. Тому державну чи кооперативну торговельну систему в нашій країні можна вважати мафіозною силою, яка остаточно виродилася у щось абсурдне. Чому?

Та тому, що ми й самі ще живемо в країні Абсурдинії!

Часом чути ностальгічні зітхання: «От колись у наших магазинах усе було!» Неправда! Я точно знаю: за останнє півстоліття в нашій країні не було товарного достатку навіть протягом одного-однісінького дня. А старші за мене люди свідчать, що й у перші два десятиріччя після 1917 року в країні були товарні нестатки. Як саме було до революції, міг би повідати мій дід, але спитати його я не встиг, бо НКВС його «замів» ще 1932 року, можливо, саме за те, що він прилюдно зізнався, що востаннє бачив нормальну торгівлю нормальними товарами без черг ще до 1917 року.

Правда, зрідка трапляється і в радянські часи обійтися без черги. Пригадалось, як дуже давно, коли ще працював річковиком на Горині (Рівненщина), я придбав в одному з магазинів Висоцька шмат сала. А щоб трохи підсолодити своє буття, там же купив великого кавуна. І зовсім без черги! Вже на брандвахті помітив у салі невеличких білих черв'ячків, а в кавуні — давню, але добре замасковану дірку. Треба було б зіпсований товар повернути до магазину, але брандвахта вже вирушила на Дубровицю, і тільки з цієї причини я з таким запізненням висловлюю висоцьким торговельникам своє «фе!».

Так що й раніше наша торгівля шкандибала на всі чотири копита.

А як тепер? Цими днями я провів одноосібний бліцрейд по торговельних точках Києва. Побачив довгі ряди оголених полиць і сотні знервованих людей, що не можуть стати покупцями. Правда, в кооперативних відділах деякі екзотичні товари є, тільки ціни там астрономічні.

І все ж у магазині «Спорттовари» (проспект Перемоги, 9/47) я побачив те, що міг би придбати, а саме риболовні гачки. Лежали вони в закутку, де більше ніяких товарів не було. Як не було там і продавця. Я попросив дівчат з сусіднього відділу відпустити потрібний мені товар, але з того нічого доброго не вийшло; бо не виявилося навіть ціни. Як на моє розуміння, це був останній день радянської торгівлі, яка вже майже нічого не продає, хоча ще вважає себе при поважному ділі.

Цими ж днями я прочитав у газеті повідомлення про те, як в одному райцентрі на благословенній Україні правоохоронці разом з понятими навідалися додому до керівників місцевої торгівлі і виявили в них стільки дефіцитних товарів, що «очі розбіглися». Навідалися, між іншим, після того, як затримали кілька великих вантажних машин, ущерть забитих імпортними товарами «на сотні тисяч карбованців», які вирушали за межі України. Про що свідчить цей факт? А про те, що наш український покупець нашу перебірливу торгівлю вже не влаштовує. Під крильцем держави вона перетворилася на свою протилежність.

Але ж і українського покупця така, з дозволу сказати, торгівля теж аж ніяк не влаштовує!

Якби я засідав у Верховній Раді, то поставив би питання про негайну приватизацію торговельних закладів та закладів громадського харчування. Щоб якнайшвидше відлучити торговельників від держави, яку вони обібрали до нитки і яка їм уже нічим не може бути корисною. Розумію, що торговельникам приватизація ні до чого. Навіщо їм власні магазини, коли вони й без того їхні до останньої цурки? Торговельники займаються своїми «художностями», а за це розраховується держава. І ризику практично ніякого. Дбайливо підібрані «кадри» в разі потреби грудьми стануть на захист кожної торговельної точки. Ніякий народний контроль, ніякі робітничі делегації, ніякі рекетири нічого їм не зроблять.

Звертаюся до депутатів України: шановні друзі, товариші й панове! Зглянетеся нарешті на своїх виборців, які чи не половину життя провели в чергах. Невже ви хочете, щоб вони й надалі складали екзамени, одружувалися та виходили заміж, народжували дітей і відходили в кращий із світів у коротких проміжках між стоянням у чергах? Якщо ви справді бажаєте поламати цей непорядок, який триває мало не цілу вічність, то зробіть так, щоб наші торговельники стали нарешті власниками голих стін та обшарпаних прилавків. Цією дією ви не тільки прирівняєте торговельників до всіх смертних, ви їх піднесете до загальнолюдського рівня. Адже, відчувши себе справжніми господарями прилавків, вони обов'язково замисляться над тим, що дні безпідставного збагачення минули, що настає час догоджати не одному чи п'ятьом начальничкам, а кожному покупцеві. Лічачи справжню виручку, конкуруючи, ризикуючи, вони одержать можливість торгувати по-справжньому, отже, й служити суспільству. І коли вони відчують смак до цієї роботи, то зрозуміють, що голі полиці їх аж ніяк не прикрашають, і зразу ж привезуть із своїх нелегальних складів заповітні дефіцити.

Виставлене швидко розметуть, після чого настане пора вдаватися до підприємливості, шукаючи нові дефіцити. І, будьте певні, знайдуть. І продадуть з належним зиском. І вже ніколи не погнитимуть рук якимись двозначними операціями. Бо таких дурних, щоб у себе красти чи себе обдурювати, навіть у нашій країні не знайти...

Тут, шановний читачу, годилося б поставити крапку. Але відчуваю, що така оцінка ролі торговельників декому видасться несправедливою. Справді, виробляє, скажімо, шкіри чи шиє чобітки хіба торгівля? Правильно, не вона. То які можуть бути до неї претензії? Коли добре поміркувати, то можна дійти висновку, що торгівля дуже страждає від недостатньої кількості товарів!..

І ось тут ми підходимо до однієї цікавої деталі: торгівля як сфера діяльності і справді страждає від цього, а торговельники — ні. Вони на дефіцитах поки що тільки наживаються. А по-справжньому потерпає від браку товарів наш нещасний рядовий споживач.

Що ж треба робити, щоб вийти з глухого кута з точки зору неекономіста? Найголовнішими мені вбачаються два моменти. По-перше, треба нашу мілітаризовану промисловість переводити на виробництво товарів для народу. А водночас з цим треба приватизувати заклади торгівлі та громадського харчування, щоб слідом за ними дійшла черга до сфери послуг, легкої та харчової промисловості — і так далі.

І тоді ми, нарешті, побачимо на полицях магазинів товари. І тоді прості покупці поглянуть на наших торговельників як на корисних суспільству громадян. І настане час нормальної торгівлі.

Борис СИДОРЕНКО.

Мал. Б. ПИЛИПЕНКА і М. ВОЛОВА.

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД ЗДОРОВОГО ГЛУЗДУ

Прихильники оновленого союзного «раю» лякають слабковірних обивателів страхіттями «самостійного пекла». Що ж, життя підкинуло ще один «аргумент» на користь «великої ідеї».

Як відомо, після проголошення Акта про незалежність України Президія Верховної Ради прийняла ряд документів про соціальний захист населення республіки. Підстави для такого кроку були більш ніж серйозні: багато наших співвітчизників ледве зводять кінці з кінцями. Кабінет міністрів також обнадіяв народ України: постановою № 215 від 23 вересня 1991 року гарантувалися додаткові заходи щодо соціального захисту, зокрема введення безплатного проїзду для пенсіонерів у міському та приміському транспорті (крім метрополітену та таксі), 50-відсоткового зниження вартості квитків для пасажирів приміського залізничного транспорту.

На фоні безперервного зростання цін — дріб'язок, але приємно. Після опублікування постанови зраділи не тільки дійсні, а й потенційні пасажири. І зраділи даремно.

— Хай собі ваш уряд пише, як руки сверблять, а нам це не указ, — приблизно такою стандартно-люб'язною фразою зустрічали легковірних працівники приміських кас. До речі, також громадяни України.

— Як це не указ? — дивувалися пасажири.— Ось написано: на території республіки...

— А ми союзне відомство. І накази нашого міністра вищі за ваші незалежності...

Кажуть, на Караваєвих Дачах розлючена касирка пожбурила в «нетямущого» дідка його ж пенсійною книжкою: бачте йому теж забаглося «самостійності».

— Чи то у нас такий уряд безпорадний, що не може змусити себе слухати, чи ми й надалі васали центру? — обурюються люди, буквально атакуючи редакцію телефонними скаргами. Редакція спробувала з'ясувати ситуацію.

В управлінні Південно-Західної залізниці послалися на... автоматику, якій потрібен час, щоб призвичаїтися до нових цін. Примхлива, виявляється, річ — автоматика. На подорожчання зреагувала вмить. На зворотний процес кебети не вистачає. А може, їй наш Кабінет міністрів теж не указ?

Начальник Південно-Західної залізниці Б. Олійник хоч і не автомат, але нерви має залізні. Ознайомившись з постановою, не жбурнув нею у Вітольда Павловича, а просто поклав її до шухляди: воля союзного відомства виявилася вищою. Тим часом можна зрозуміти нервових касирок, у яких немає під рукою наказу начальника дороги про зміну в оплаті квитків. А ось цього самого начальника збагнути важко, бо він до всього ще й народний депутат республіки, самостійність якої відверто саботує.

А може, товариш Олійник вболіває за фінансові збитки, що їх відомство зазнає в результаті реформи цін? Також немає підстав. У разі виконання постанови (хочеться вірити, що Кабінет міністрів таки змусить себе поважати) прибутки все одно матимуть великий плюс — 96 мільйонів карбованців.

Отже, спокійно, добродії пасажири. Якщо накази окремих начальників незалежні від нашої держави, то держава повинна зробити так, щоб відомства і міністерства стали незалежними від їхнього центру. Щасливої всім дороги!

Людмила КОХАНЕЦЬ, спеціальний кореспондент «Голосу України».

P. S. Коли цей матеріал уже був підготовлений до друку, надійшло повідомлення з приміських платформ — каси одержали довгоочікуваний наказ про зниження цін на квитки. Нарешті... Скільки попсовано нервів, скільки дефіцитної валер'янки витрачено «понад план»...

ЯК ПОЛИСІЛИ КАРПАТИ?

Багато років я вивчав Карпати. Мені відома і чарівна краса синіх гір, і їхні радощі й болі. Нині Карпати на очах лисіють, хворіють. Хочеться кричати: люди добрі, зупиніться!

ЯКЩО наступ на високогір'я людина розпочала два-три століття тому, то карпатські передгір'я вона освоює уже багато століть. І «небезуспішно»... Від багатоярусних ялицево-дубових та букових лісів сьогодні маємо лише жалюгідні залишки. Фактично поховано прадревні тисові гаї і остепнені райграсові луки. На грані повного винищення опинилися дубові ліси. Первозданного куточка природи знайти майже неможливо.

Тривалий час ще зберігалися в недоторканості болота. Двадцяте століття поставило хрест і на більшості з них. На місці численних Великодністровських евтронних боліт, які утворилися в умовах льодовикових походінь, залишилися сумні краєвиди розтерзаних торфовищ.

На моїх очах гинули болота на околицях сіл Майна, Волоща, Крукениця (Львівська область), Пійло. Негівці (Івано-Франківська область). А сьогодні конає славнозвісна «Турова дача» — заказник республіканського значення. На межі заповідного урочища вирито глибоку дренажну канаву. Неподалік встановлено бурові вишки нафторозвідниками, по території заказника прокладено лінію електропередач. І який сумний на фоні оцих «досягнень» науково-технічного прогресу має вигляд вивіска з написом: «Заказник республіканського значення «Турова дача». Охороняється законом!», яку встановили не інакше, як для посміховиська.

Не буду особливо наголошувати на тисячах гектарів розораних природних угідь. Шкода, що розорані площі щороку зростають, а кількість орних земель зменшується. Більшість прикарпатських луків — це післялісові утворення.

Значна частина їх — перелоги, тобто колись розорані і знову повернуті природі угіддя. Природа вдячна й за такі подарунки і щедро засіває їх своїм багатим різнотрав'ям. Але відтворити до первозданного вигляду розорані землі і вона не в змозі. На таких землях уже ніколи не будуть цвісти орхідеї, тирличі, лілії...

У 1977—1979 роках я працював на Івано-Франківщині — в Новицькій середній школі. Тому добре пам'ятаю урочище «Дубина», що на околицях цього села. Сліди людської діяльності тут були помітні ще тоді. Але до певної міри розумної, бо буяли тут всіма кольорами веселки сотні рослин — понад 600 видів. І серед них декілька рослин, занесених до Червоних книг СРСР та України.

Побував я в тому райському куточку нещодавно. І очам не повірив. На луках, які в минулі роки використовувалися для сінокосіння, випасалися стада корів. Крім тонконога і бур'янів, годі було знайти хоч одну рослину з того багатого царства трав, яке буяло тут.

На жаль, впровадження безглуздої сінокісної та пасовищної системи стає дедалі популярнішим. А повсюдне використання мінеральних добрив вже давно стало традицією навіть на гірських луках, а іноді і в лісах.

У Карпатському філіалі інституту лісового господарства та агролісомеліорації, що в Івано-Франківську, тривалий час навіть фінансувалася тема по вивченню впливу мінеральних добрив на приріст деревини.

Трагедією для Карпат і прилеглих територій є зміна русел рік, укріплення берегів, масове добування гравію на берегах рік, а то і в їх руслах. Навіть на березі заповідної ріки Лимниці діє потужний кар'єр: гравій добувають.

Розумію: країна будується, багато людей без житла, але ж це не повинно шкодити природі.

Побував я і на околицях с. Вербіж, що неподалік Коломиї. У цьому колись незайманому куточку природи побачив розриті і засмічені береги Прута та його притоки Пістинки. Протягом кількох років тут добували гравій, а останнім часом понівечені береги перетворили в смітник. В такий спосіб на десятках гектарів знищено прибережні ожинові вербняки.

Коли в 1974 році я вперше приїхав до Калуша, мені з превеликою гордістю розповіли про найбільший в Європі комплекс хімічних заводів — виробниче об'єднання «Хлорвініл». А ще більше — про незліченні багатства Прикарпаття і перспективи розвитку тут хімічної промисловості. За наступних 20 років планувалося збільшити виробництво вдвічі. Тепер клуби смердючого хлору окутали Калуш. І все це сприймається як звичайнісіньке і навіть «необхідне» явище.

З Надвірної до Калуша прокладено нафтопровід. Під час випробування на стику труб утворюється тріщина, і тонни нафти-сирцю виливаються в Луку — останню ріку з чистою водою на північно-східних схилах Карпат.

По старих руслах течуть Лимниця, Бистриця, Стрий. Але то вже не ріки, які творила природа мільйони літ, а канави для стоку талих і дощових вод.

А ось і результати «плодотворної» людської діяльності. Калуш, який побудований на доброму десятку малих річок і всього в декількох десятках кілометрів від Дністра, сьогодні на голодному водному пайку. На такому ж голодному режимному пайку перебувають Львів і десятки інших міст Прикарпаття та прилеглих територій. Всім відомі курорти Трускавця і Моршина. А поряд процвітають древні нафтодобувні і нафтопереробні, а тепер і машинобудівні центри: Дрогобич, Борислав, Дашава... Тут же — десять лісокомбінатів, які щороку знищують тисячі гектарів лісів. Лисіють Карпати...

Колись вирубки засівали. Тепер засаджують їх дипломовані лісоводи. І тут же розводять руками — половина, а то і більше саджанців не приживаються.

Сьогодні пропагуються безвідходні виробництва. На Болехівському лісокомбінаті, наприклад, щоб створити видимість безвідходного виробництва, значну частину відходів спалюють. На лісокомбінаті «Осмолода» відходи розвозять берегами рік.

Розриті береги поросли кропивою й осотом, а в окремих місцях перетворені в смітники. Саме туди, до речі, і вивозять частину відходів «безвідходного» виробництва з «Осмолоди» та паралельного йому Брошнівського лісокомбінату.

Гине природа, всихає сук, на якому сидимо...

На жаль, не обминула Карпати і мілітаризація. Посеред лісів безроздільно хазяйнують військові частини. Один із старих лісоводів, з яким мені доводилося зустрічатися, пов'язував проблему вимирання закарпатських дібров саме з мілітаризацією прикордонної смуги. За його спостереженнями, в першу чергу гинуть діброви навколо ракетних баз. Так воно чи ні, не перевіряв. Не мав на те дозволу. Але що гублять вони природу — сумніватися не доводиться. Це видно хоча б по радіолокатору, що на горі Стой, неподалік Мукачева.

Справедливо кажуть, що в долі природи — доля людини. Широкого розголосу набули факти масової загибелі диких звірів. Взяті на аналіз проби показали, що в м'ясі диких кабанів, косуль та інших тварин, навіть жаб і риб наявний високий вміст важких металів, особливо ртуті, а кількість миш'яку досягала 1,75—3,06 мг на 1 кілограм.

Гинуть не тільки дикі звірі. За даними лікаря Довбаша, на Івано-Франківщині протягом останніх років спостерігається масове захворювання дітей віком до 1 року: хворіє понад 22 відсотки дітей. Третина із них хвора рахітом, у кожної п'ятої дитини — діатез.

Мені довелося проводжати в останню путь мою колишню ученицю Олю Бойчук. Вона була однією з кількох десятків тих, які загинули або були тяжко травмовані під час аварії на виробничому об'єднанні в місті Калуші. Це сталося в 1981 році під час випробувань. А скільки аварій може бути, коли обладнання застаріє? Але про це чомусь не думають. Економлячи кошти для бездонного союзного бюджету, експлуатують спрацьоване обладнання до виникнення надзвичайного стану, а опісля шукають (і, як правило, не знаходять!) винуватця.

Якщо Калуський «Хлорвініл» губить теперішнє покоління, то Івано-Франківський ЗТОС (завод тонкого органічного синтезу) вже сьогодні губить прийдешнє покоління, бо органічні канцерогени руйнують не тільки живу тканину, а й призводять до тяжких змін в генній структурі людини.

«Немає панацеї від усіх бід», — твердили мудреці древності. Власне, в умовах існуючої суспільно-економічної формації найрозумніші екологічні проекти приречені. Я твердо переконаний: для того, щоб зарадити біді, насамперед треба змінити форму власності. Тільки тоді, коли почнуть діяти антагоністичні відносини між власниками підприємств, господарства та державними природоохоронними інспекціями, можна сподіватися на позитивний результат. Що стосується карпатських лісів, то всі нині існуючі лісокомбінати і лісгоспи слід негайно перевести на безпланове господарювання. За таких умов величезна армія дипломованих і високоосвічених спеціалістів лісового господарства може зберегти наше зелене багатство для прийдешніх поколінь.

Василь ТКАЧИК,
інженер-геоботанік Львівського державного університету імені І. Франка.

Фото Станислава ЗАБАРНОГО.

ЧИ ОЧИСТИТЬСЯ ДОНЕЦЬК?

Донецька область, на думку учасників міжнародного конгресу «Проблеми старопромислових районів: економіка, екологія, політика», який нещодавно проходив у Донецьку, стала зоною надзвичайних екологічних ситуацій відповідно до статей 65, 66 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». Йшла серйозна розмова про необхідність розробки довгострокової стратегії розвитку регіону, про принципово нові галузі технології. Висловлювалися думки й про те, що разом з введенням суворих штрафних санкцій необхідно розробити механізм надходження до місцевого бюджету коштів від прибутків підприємств, які використовують місцеві ресурси й завдають шкоди навколишньому середовищу.

Деякі учасники висловили побоювання, що нібито через прийняття Україною Акта про незалежність очікується так званий період нестабільності в галузі екологічних програм. Бо, мовляв, у Союзі підприємства та наукові заклади є монополістами всієї країни по випуску екологічного устаткування. А може, ми все-таки здатні самі налагодити виробництво пилогазоочисного устаткування?

Віталій ГОПКАЛО.

Донецьк.

Згодиться

АВТОБУС-ЛАБОРАТОРІЯ

Такий мікроавтобус з'явився нещодавно в Українській екологічній асоціації «Зелений світ». Це дає змогу виїхати на місце і зробити аналіз-експрес на вміст нітратів, фосфатів, амонію, радіонуклідів та свинцю у ґрунтах, воді й продуктах харчування.

«Зелений світ» активно співробітничає з міжнародною неурядовою організацією «Грінпіс інтернешнл» та Україно - американським фондом «Відродження» в рамках спільного проекту. Українські та зарубіжні екологи досліджують зону значного радіоактивного забруднення Житомирщини.

Крім пересувної лабораторії, працюватиме також стаціонарна. Вона оснащена адсорбційним спектрофотометром та газовим хроматографом. Ці прилади будуть встановлені на території Республіканського гігієнічного центру Міністерства охорони здоров'я України.

Віталій ГОПКАЛО.

Київ.

КНИГА ПІД ПОДАТКОВИМ ПРЕСОМ

Тільки правда зробить нас вільними... Здається, ми нарешті збагнули всю глибинну суть цієї простої сентенції. Тож поступово очищаємо власні душі від фальшивих ідеалів і заяложених міфів.

І в цьому нам допомагають провідні видавництва республіки, зокрема «Дніпро» і «Веселка», які, звільнившись від ідеологічних пут партійного диктату, чимало роблять для збагачення духовної скарбниці нашого народу. Саме за їхньою участю відкриваються заново цілі материки української культури й науки, що, здавалося, були назавжди розтоптані важким чоботом унітарної держави.

Скажімо, те саме «Дніпро» останнім часом благословило у світ двотомники М. Костомарова, М. Зерова, П. Куліша, М. Хвильового, Л. Яновської, М. Куліша, однотомники М. Івченка, Наталени Королевої, Христі Алчевської, Олени Пчілки, Т. Бордуляка, Б. Грінченка, Г. Косинки... А ще ж перші книги зводу давніх українських літописів, неповторні переклади М. Лукаша, В. Мисика і Г. Кочура, твори письменників української діаспори, про які наш читач не мав бодай найменшого уявлення.

А яке велике читацьке зацікавлення викликала бібліотека «Золоті ворота», започаткована «Веселкою», — своєрідна антологія художніх і науково - художніх творів про минуле України. Чи, скажімо, серія «Гетьмани України»...

Справді, чимало зроблено, але більше, значно більше намічено на найближчу перспективу. І буквально півтора місяця тому всі ці добрі наміри опинилися під загрозою зриву. Певна річ, не з вини видавців. А, втім, послухаймо, що їм сьогодні найбільше болить.

Тарас Сергійчук — директор видавництва «Дніпро»:

— Після проголошення Акта про незалежність України, здавалося б, наше книговидання набуватиме нового розвою, ставатиме системнішим і послідовнішим. Однак гостра економічна криза, до якої призвели нашу країну старі тоталітарні структури, не дає змоги цього зробити.

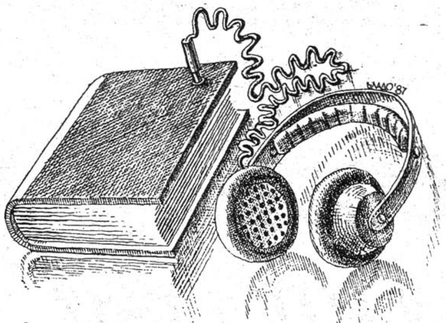
Найбільше нам допікає брак паперу. Як порівняти з позаминулим роком, його фонди «обрізані» наполовину. Водночас державні ціни на папір зросли у чотирип'ять разів. Різко збільшилися і витрати на поліграфічні послуги. Таким чином, стала нерентабельною кожна наша книжка, окрім тих небагатьох, які видаються за високими договірними цінами.

І ось у такій катастрофічній ситуації видавництвам республіки завдано черговий удар: державна податкова інспекція Києва, посилаючись на розпорядження Державної інспекції й Мінфіну України від 5 серпня ц. р. за № 63-301 і на чинне законодавство щодо податку з обігу, встановила ставки податку з обігу на образотворчу, книжково-журнальну продукцію, що виробляється на території міста Києва.

Ми підрахували, що при сплаті податку з обігу в обсязі 27 відсотків (а саме такий відсоток нам чомусь встановили) відпускної вартості та інших податків і відрахувань у видавництві залишиться лише 400 тисяч карбованців. Це мізер. Адже тепер, коли зароджуються ринкові відносини, нам потрібно як мінімум кілька мільйонів, щоб придбати папір, палітурні матеріали за комерційними цінами, оскільки уряд не гарантує централізованого забезпечення.

Отож нинішню спробу обкласти непосильним оброком видавництва незалежної України я розцінюю як черговий випад бюрократичних структур не знищеної досі старої системи супроти відродження української культури, а також проти нової держави та її народу. Мовляв, не можна вас узяти тепер з ідеологічного боку, то затиснемо з фінансового. Але той, хто сподівається, що ці «узаконені побори» порятують напівзруйновану економіку України, тішить себе ілюзіями. Станеться якраз навпаки. Оскільки за таких умов видавництва взагалі припинять свою діяльність, а відтак — до бюджету (і державного, і місцевого) не потрапить ані копійки.

Та ще більший подив викликає те, що ставки податку з обігу вводяться заднім числом з початку цього року. По суті, за три місяці до закінчення господарського року, а не заздалегідь, як це заведено в цивілізованому світі. Виходить, ті, що в скалі сидять, не спускають ока з ходи історії. А тому і вдарили нам у спину відразу після проголошення Акта про незалежність України.

Ярема Гоян — директор видавництва «Веселка»:

— Сьогодні не може бути ніяких сумнівів: рішення Державної податкової інспекції міста Києва про накладення на "Веселку" податку з обігу фактично веде до припинення діяльності нашого видавництва. Мова йде про податкове нововведення, якого, наскільки мені відомо, в колишньому Союзі ніколи не було і тепер немає ні в Росії, ні в Білорусі. Це тим більше дивно, що книга для дітей є державним замовленням, реалізується за фіксованими цінами і залишалася дешевою навіть у часи культу й застою. Тепер же, в час національного відродження, саме та література, яка працює на відродження з дня народження дитини, підсікається під корінь. Інакше не можна розцінити встановлений «суверенними» фінансовими службами 29-процентний податок з роздрібної ціни, що становить мало не весь прибуток, зароблений колективом нашого видавництва. Якщо такий податок нам доведеться сплатити (хоч я все ж таки вірю в здоровий глузд), то ми недодамо кошти у державний бюджет, залишимо без зарплати наших співробітників, змушені будемо припинити ремонт приміщення самого видавництва, комп'ютеризацію редакційно-видавничого процесу. Станемо боржниками. Тільки невідомо, хто буде ці борги покривати.

Я розумію, що при встановленні такого високого відсотка податку київські фінансисти виходили з цьогорічного рівня нашої рентабельності. Але брати за основу нинішній рік — то знову ж таки видавати бажане за дійсне. І ось чому.

Частину книг ми видали з паперу, який придбали раніше, отже — за старими цінами. Те ж саме можна сказати і про поліграфічні послуги — деякі з них також обійшлися нам за старими розцінками.

Нічого подібного, починаючи з наступного року, ми не матимемо. Більше того, вже сьогодні видавництво забезпечене фондовим папером лише наполовину, а з наступного року, мабуть, стане ще сутужніше. Отже, в такій ситуації треба шукати папір на ринку.

Ми готові 5—10 відсотків необхідного нам паперу купити за договірними цінами. Але якщо доведеться сплачувати податок з обігу, то, звісно, плакали всі наші попередні домовленості з цього приводу.

Треба сказати й про таке. Московські видавництва, починаючи з жовтня ц. р., збільшили авторський гонорар втричі. І це зрозуміло при нинішній страшній інфляції. Очевидно, з наступного року і нам доведеться істотно підвищити розцінки авторського гонорару, що також позначиться на рентабельності книжки.

То хіба можна брати за основу цьогорічні економічні показники? Дай боже, щоб наступного року ми вийшли хоч на вісім-десять відсотків рентабельності, а про сорок треба забути.

І все ж таки я оптиміст. Я вірю, що Україна, зрештою, здобуде свою державність і подбає про дитячу книжку, як то належить цивілізованій державі.

Від редакції. Справді-бо, чого не змогли зробити постійними недопоставками паперу великі комбінати нашого північного сусіда, вирішили довершити свої ж, «суверенні» фінансисти. По суті, податок з обігу, яким вони вирішили обкласти столичні видавництва, ставить наших видавців на грань банкрутства. І це в ситуації, коли Україна видає протягом року аж 1,5 української книги в розрахунку на кожного жителя республіки. Тоді як Росія — 12, Естонія — 10, Латвія і Литва — 7, Білорусь — 6. Ось така невтішна арифметика. Та ще й при тому постійному паперовому «голоді», який останніми роками гостро відчуває наша республіка.

Видавництво «Веселка» ще донедавна жило, як то кажуть, на позичені гроші. Навіть для того, щоб вчасно виплатити працівникам зарплату, ставало в банку на картотеку. А тут уже два роки має власні кошти. Отож надумали видавці придбати комп'ютери, належним чином відремонтувати приміщення, прикупити на ринку трохи паперу, якого завжди бракує... А тут їх хапають за руку: стривайте — віддайте державі! Отак, ні сіло ні впало — віддай і край.

І це тим більше дивно, коли згадаємо, що буквально три місяці тому Президія Верховної Ради України прийняла постанову, спрямовану на державний захист книговидавничої справи республіки. І в цьому документі недвозначно сказано, що урядові республіки доручається передбачити пільгове оподаткування видавництв.

— А на практиці маємо усе навпаки, — не приховує здивування народний депутат України В. Панченко. — Той податок з обігу, який зобов'язала видавництва сплатити Державна податкова інспекція міста Києва, є просто згубним для видавництв. Отож цими днями Комісія Верховної Ради України з питань культури і духовного відродження звернулася до міністра фінансів республіки О. Коваленка з настійним проханням втрутитись у цю прикру ситуацію, вивільнити видавництва від цього фінансового здирства. Позиція нашої Комісії з цього приводу чітка і недвозначна: державні книжкові видавництва республіки не повинні платити податку з обороту.

Справді, книжка — не горілка. Вона вимагає великих і розумових, і фінансових витрат. Вона — важливий елемент культури народу, носій цієї культури. І це добре розуміють у тих країнах, економіка яких повністю залежить від ринкової кон'юнктури, — книга там обкладається і державним податком значно меншим, ніж у нас. А наші видавництва 35 відсотків прибутку віддають у державний бюджет, роблять інші відрахування, починаючи від коштів на будівництво доріг і закінчуючи внесенням у Чорнобильський фонд.

Скажете, можна ще підняти ціни на книгопродукцію. Але чи то вихід? Бо вже сьогодні, як сказали нам у видавництві «Дніпро», книготорги замовляють книги за договірними цінами вкрай неохоче. Адже торговельна мережа України наповнена, по суті, єдиним товаром — книгою. Отже, про яку договірну ціну може йти мова, якщо вже тепер намічається затоварення ринку.

Не треба забувати й про інше. Книги, які розкривають невідомі сторінки нашої історії, нашої культури, які виховують нашу національну самосвідомість, збагачують нашу духовність, мають бути доступні кожному. І за ціною також. Особливо, коли йдеться про дитячу літературу.

Те, що затіяла Державна податкова інспекція міста Києва з «благословення» Мінфіну республіки стосовно видавництв, — ще один удар по нашій національній культурі, яка сьогодні потребує особливої підтримки. Причому, зроблено це у горезвісному руслі павловської фінансової політики, яка мала виразний антинародний характер. Правда, сьогодні Павлов дає свідчення слідчим, але справа його, виходить, живе, імпонує нашим фінансистам.

...А тим часом у «Веселку» надійшла ще одна неприємна звістка. Головне підприємство «Поліграфкнига» повідомило: знімаються з виробництва вісім видань, які мали надійти до читача протягом цього кварталу. І серед них — «Оповідання про славне Військо Запорозьке низове» А. Кащенка, поезії В. Стуса «Вікна в позапростір», «Букварик» Т. Шевченка... Причина вже традиційна: брак паперу.

Скажете, можна купити на ринку. Можна. Але за що?

Відділ культури «Голосу України».

ЗАГОЛ
дещо
цілко
сності.
торики та
неалогії з
ністю довел
королева А
є своячкою
ні князя Во
маха, про щ
запис у 164
ної книги
повірите —
зрадили цій
Невже ім'я
мира Моно
то значить
собі, так.
що прив'яз
до свого м
торії, до тр
відома. А
Мономах
кнути одне
гу історії,
жався роз
було? Д
мось на У
мо в її істо
івському
престолі сид
димир, то
Русь, а том
висько Вел
тий.

Отак под
що, дійсно,
рюється.
найбільше
ти в єв
родів, а
того вам тр
вовою дер
партійністю
ватною вла
вими відно
міці. Downs
ді й будемо
ляти». А
му таке ж
київського
ра — стати
ми європ
владцями.
вже були х
межи собо
що таке бул
Мало кому
держава.
саме як де
землю і ли
селяли, з
звідти не р
дами на
ма, на Коне
одна спра
якимись
сім інше
ними собі
ні. Тим бі
погани. Ту
що це слов
українсько
«поганий»,
цей україн
виник від
ganicus»,
ницький».
християнс
ло все одн
бути демо
вою. Отож
лодимир н
тися з віз
ною Анн
вили сам
дом: він н
велося з
рушити на
Криму Хе
що Казань
здобув цар
Крим, як
войований
зями наба
сила царів
з Конста
Цар-города
ють наші
ти заміж
мира, яки
тився, а
всю Русь.

І от ми
тя (за іс
час зовсім
туація ка
лася. Те
всієї Єв
те, щоб
київським
вом. Ось

..., Т. Бор- ... А ще ...раїнських М. Лука- ... письмен- ...кі наш чи- ...лення. ...ення вик- ...», започа- ...х антоло- ...х творів ...во, серія ... е більше, ...жчу пер- ...ції тому ... загрозою ...давців. А, ... найбіль-

після проголошення Акта про незалежність України.

Ярема Гоян — директор видавництва «Веселка»:

— Сьогодні не може бути ніяких сумнівів: рішення Державної податкової інспекції міста Києва про накладення на «Веселку» податку з обігу фактично веде до припинення діяльності нашого видавництва. Мова йде про податкове нововведення, якого, наскільки мені відомо, в колишньому Союзі ніколи не було і тепер немає ні в Росії, ні в Білорусі. Це тим більше дивно, що книга для дітей є державним замовленням, реалізується за фіксованими цінами і залишалася дешевою навіть у часи культу й застою. Тепер же, в час національного відродження, саме та література, яка працює на відродження з дня народження дитини, підсікається під корінь. Інакше не можна розцінити встановлений «суверенними» фінансовими службами 29-процентний податок з роздрібної ціни, що становить мало не весь прибуток, зароблений колективом нашого видавництва. Якщо такий податок нам доведеться сплатити (хоч я все ж таки вірю в здоровий глузд), то ми недодамо кошти у державний бюджет, залишимо без зарплати наших співробітників, змушені будемо припинити ремонт приміщення самого видавництва, комп'ютеризацію редакційно-видавничого процесу. Станемо боржниками. Тільки невідомо, хто буде ці борги покривати.

Я розумію, що при встановленні такого високого відсотка податку київські фінансисти виходили з цьогорічного рівня нашої рентабельності. Але брати за основу нинішній рік — то знову ж таки видавати бажане за дійсне. І ось чому.

Частину книг ми видали з паперу, який придбали раніше, отже — за старими цінами. Те ж саме можна сказати і про поліграфічні послуги — деякі з них також обійшлися нам за старими розцінками.

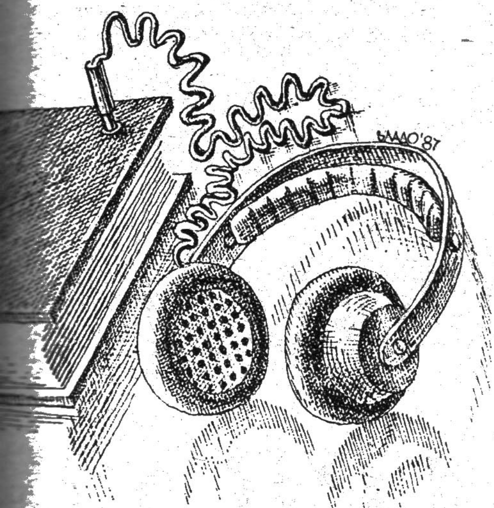
Нічого подібного, починаючи з наступного року, ми не матимемо. Більше того, вже сьогодні видавництво забезпечене фондовим папером лише наполовину, а з наступного року, мабуть, стане ще сутужніше. Отже, в такій ситуації треба шукати папір на ринку.

Ми готові 5—10 відсотків необхідного нам паперу купити за договірними цінами. Але якщо доведеться сплачувати податок з обігу, то, звісно, плакали всі наші попередні домовленості з цього приводу.

Треба сказати й про таке. Московські видавництва, починаючи з жовтня ц. р., збільшили авторський гонорар втричі. І це зрозуміло при нинішній страшній інфляції. Очевидно, з наступного року і нам доведеться істотно підвищити розцінки авторського гонорару, що також позначиться на рентабельності книжки.

То хіба можна брати за основу цьогорічні економічні показники? Дай боже, щоб наступного року ми вийшли хоч на вісім-десять відсотків рентабельності, а про сорок треба забути.

І все ж таки я оптиміст. Я вірю, що Україна, зрештою, здобуде свою державність і подбає про дитячу книжку, як то належить цивілізованій державі.

ПРЕСОМ

...не потра- ...подив вик- ...тавки подат- ...у заднім ...у цього ро- ...ри місяці до ...сподарського ...гідь, як це ...ілізованому ..., ті, що в ...е спускають ... А тому і ...пину відразу

...итань культу- ...відродження ...іністра фінан- ...Коваленка з ...ням втрути- ...ситуацію, ви- ...ва від ото- ...дирства. По- ...сні з цього ...недозначна: ...ві видавницт- ...повинні пла- ...обороту.

...— не горі- ...великих і ...нансових вит- ...ний елемент ...носій цієї ...добре розумі- ...економіка ...лежить від ...тури, — кни- ...я і держав- ...значно мен- ...А наші видав- ...прибутку ...ний бюджет, ...рахування, ...на будів- ...кінчючи вне-

сенням у Чорнобильський фонд.

Скажете, можна ще підняти ціни на книгопродукцію. Але чи то вихід? Бо вже сьогодні, як сказали нам у видавництві «Дніпро», книготорги замовляють книги за договірними цінами вкрай неохоче. Адже торговельна мережа України наповнена, по суті, єдиним товаром — книгою. Отже, про яку договірну ціну може йти мова, якщо вже тепер намічається затоварення ринку?

Не треба забувати й про інше. Книги, які розкривають невідомі сторінки нашої історії, нашої культури, які виховують нашу національну самосвідомість, збагачують нашу духовність, мають бути доступні кожному. І за ціною також. Особливо, коли йдеться про дитячу літературу.

Те, що затіяла Державна податкова інспекція міста Києва з «благословення» Мінфіну республіки стосовно видавництв, — ще один удар по нашій національній культурі, яка сьогодні потребує особливої підтримки. Причому, зроблено це у горезвісному руслі павловської фінансової політики, яка мала виразний антинародний характер. Правда, сьогодні Павлов дає свідчення слідчим, але справа його, виходить, живе, імпонує нашим фінансистам.

...А тим часом у «Веселку» надійшла ще одна неприємна звістка. Головне підприємство «Поліграфкнига» повідомило: знімаються з виробництва вісім видань, які мали надійти до читача протягом цього кварталу. І серед них — «Оповідання про славне Військо Запорозьке низове» А. Кащенка, поезії В. Стуса «Вікна в позапростір», «Букварик» Т. Шевченка... Причина вже традиційна: брак паперу.

Скажете, можна купити на ринку. Можна. Але за що?

Відділ культури «Голосу України».

Англійська к... нащадо... Володимира М...

ЗАГОЛОВОК звучить дещо сенсаційно, але цілком відповідає дійсності. Англійські історики та спеціалісти з генеалогії з цілковитою певністю довели, що нинішня королева Англії Єлизавета є своячкою в 30-му поколінні князя Володимира Мономаха, про що було зроблено запис у 164-му томі так званої книги Дебретта. І не повірите — англійці дуже зраділи цій новині. Чому? Невже ім'я князя Володимира Мономаха так багато значить для них? Уявіть собі, так. Справа в тому, що прив'язаність англійців до свого минулого, до історії, до традицій загальновідома. А князь Володимир Мономах допоміг їм замкнути одне ...льце в ...анцюгу історії, ...кий ...вважався розімкнутим. Як це було? Давайте повернемось на Україну і заглянемо в її історію, коли на київському золотокованому престолі сидів перший Володимир, той, що хрестив Русь, а тому отримав прізвисько Великий, а ще Святий.

Отак подумаєш і бачиш, що, дійсно, історія повторюється. Ось нині наше найбільше бажання — вийти в св... ...ьку ... народів, а нам кажуть: «Для того вам треба стати правовою державою з багатопартійністю в політиці і приватною власністю та ринковими відносинами в економіці. Досягнете цього, а тоді й будемо з вами розмовляти». А тисячу років тому таке ж ...кання ...уло в київського ...зя ...одимира — стати врівень з іншими європейськими можновладцями. Та ба! Вони всі вже були християнами, вони межи собою родичалися, а що таке була Київська Русь? Мало кому відома поганська держава. Тобто, маловідома саме як держава, про нашу землю і людей, які її заселяли, звичайно, знали, звідти не раз ходили походами на Візантію і, зокрема, на Константинополь. Але одна справа — воювати з якимись ...енами, зовсім інше — визнати їх рівними собі на державному рівні. Тим більше, що вони — погани. Тут слід зауважити, що це слово не походить від українського прикметника «поганий», скоріше навпаки: цей український прикметник виник від латинського «paganicus», що означає «язичницький». В ті часи не бути християнською державою було все одно, що сьогодні не бути демократичною державою. Отож, коли князь Володимир намірився одружитися з візантійською царівною Анною, йому відмовили саме під цим приводом: він не християнин. Довелося зібрати військо і рушити на грецьке місто в Криму Херсонес (до речі, як Казань — це Росія, бо її здобув цар Іван Грозний, то Крим, як бачимо, був завойований київськими князями набагато раніше). Мусила царівна Анна приїхати з Константинополя — або Цар-города, як його називають наші літописи — і вийти заміж за князя Володимира, який, правда, охреститися, а заодно охрестив і всю Русь.

І от минає чверть століття (за історичними мірками час зовсім невеликий), а ситуація кардинально змінилася. Тепер уже монархи всієї Європи мріють про те, щоб породичатися з київським князем Ярославом. Ось лише короткий перелік. Польський король Болеслав Хоробрий був одружений з сестрою Ярослава Предславою (та й то вона не хотіла за нього виходити), а його донька від першого шлюбу була дружиною Ярославового сина Святополка, який потім ввійшов в історію під іменем Окаянного. Друга сестра, Марія Доброніга, вийшла заміж за другого польського короля Казимира. Сам Ярослав був одружений з варязькою принцесою Інгігердою, в хрещенні Іриною. Син Ярослава Всеволод узяв царівну з грецького царського роду Мономахів, звідки і пішло прізвисько його сина — Володимир Мономах. Ще два інші сини, Вячеслав та Святослав, знайшли своїх суджених у Німеччині.

На жаль, про доньок Ярослава ми знаємо лише з іноземних джерел, бо наші літописці чомусь їх зігнорували. Зате за іноземними хроніками складаються такі романтичні історії.

Найперше, про доньку Анастасію, очевидно, найстаршу. Про неї добре відомо з угорських історичних джерел, де її названо Агмундою. Вона була дружиною угорського короля Андрія II.

До другої, Анни, через усю Європу, аж із Франції, яка вже й тоді була прекрасною, заслав сватів французький король Генріх I. І з відповідним почтом рушила в таку далеку дорогу юна князівна. Хтозна, полюбила вона свого чоловіка чи ні, в династичних шлюбах про це дбали найменше. Головне було, що він одружився з нею і коронував її французькою королевою. У Франції її звали Агнес. Анна брала активну участь в управлінні державою, про це свідчать численні грамоти, які підписані її іменем спочатку поруч з іменем чоловіка, а потім — сина. На одній з грамот, яка збереглася до наших днів, слов'янськими літерами написано «Анна руїна», що, очевидно, означає «регіна», латинське «королева». Це один з найдавніших слов'янських автографів. Історичний переказ говорить, що Анна привезла з собою слов'янське Євангеліє, яке зберігалося в соборі в Реймсі, де за традицією коронувалися французькі королі, і саме на ньому вони складали присягу. Через 11 років Анна стала вдовою і хоч офіційно не стала регентшею, але фактично правила Францією за свого малолітнього сина. І раптом така несподіванка: королеву Франції викрали! Викрав же її не хто-небудь, а могутній феодал Рауль II, граф де Крепі і де Валуа (саме династія Валуа змінила на французькому троні Капетінгів). Слід думати, що зробив він це не без згоди королеви, бо вони одружилися — і це вже був шлюб з любові. І лише після смерті Рауля, через 10 років Анна повертається до сина на королівський двір, але прикметно: більше вона не підписується на грамотах «Анна, королева Франції», а лише «Анна, мати короля». Як бачимо, кохання коштувало їй королівського титулу.

Не менш романтична історія третьої доньки Ярослава, Єлизавети. Закохався в неї варязький лицар Гаральд, який мусив утікати з Норвегії після вбивства короля Олафа II Святого і знайшов притулок при дворі князя Ярослава. Але ж не міг князь Ярослав, якого прозвали тестем Європи, видати свою доньку за бідного бездомного принца! Отож Гаральд зібрав дружину і подався в Константинополь, на цей раз не для того щоб його здобувати, а щоб запропонувати свої послуги візантійському імператорові. З наших сьогоднішніх поглядів на мораль ми не можемо схвалити поведінки Гаральда протягом кількох наступних років, бо, просто кажучи, він займався загарбницькими війнами і грабежем. Але в ті часи на такі справи дивились дещо інакше. Гаральд став славним і багатим, нарешті вернув собі вітцівський трон. А ще він складав пісні про своє кохання до руської дівчини в золотій гривні (тобто, з золотими прикрасами), яка знехтувала його кохання. Нарешті він одружився зі своєю коханою і міг би панувати в своїй Норвегії багато років, якби не його непомірні апетити.

Саме завдяки цим двом донькам Ярослава — Анні і Єлизаветі — і став Володимир Мономах причетним до англійської історії та ще й так, що тим дуже потішив сучасних англійців. Але давайте подивимося, що ж у ті часи відбувалося в Англії.

А робилося там таке. В 1066 році помер англійський король Едвард Святий, не залишивши прямого наслідника престолу. Зібралась рада баронів, графів і вищого духовенства і проголосила королем графа Гаральда. Та ба! Оскільки всі правлячі роди в Європі були пов'язані межи собою династичними шлюбами, то як вони могли дозволити, щоб один трон зайняв хтось сторонній! На англійський престол знайшлося аж чотири претенденти: угорський король Андрій II (чоловік Анастасії), норвезький король Гаральд III Суворий Сігурдссон (... мантичний ... вік Єлизавет... роль Свен ... французький... нормандський... гельм Баста... графа говор... його придба... бом, але то... дівчини, як... Катерина, б... да. А Віль... ся племінни... кому, корол... Капету (чо... був багатим ... ме він, скаж... вперед, вигра... англійську к... ся це так. У... кі королі л... вити, заде... претензії на... рону, але н... них кроків ... ку не зроби... везький Гара... ко і рушив ... тому він бу... наний у сво... взяв з собо... дітьми. Зре... ного були с... не залишати... ну в Норвегії ... з доньками ... шотландсько... сам з вій... на англійсь... першому бо... нило: він з... Але тут пі... ний король ... лами, між ... ми розгорі... ва, в якій ... тендент на ... тол загину... робити Єлі... нулася в Но... деякий час ... за більш об... кого короля...

Проте ... глійський Г... тішився сво... бо на півде... висадився з... ям Бастард... лене боєм і... дом війсь... бій проти гр... І ось 14 ж... розгорілась ... в історії як... тінгсом. Б... сом в істор... чає прибли... в нашій іс... Калці, тоб... разку і на... дію.

З франц... дентом на ... увійшов в ... під іменем ... Завойовника... була велика... маннів, в ... англійці з... мовити, оф...

Англійська королева — нащадок Володимира Мономаха

…к звучить
…ційно, але
…повідає дій-
…ські іс-
…лісти з ге-
…витою пев-
…о нинішня
… Єлизавета
…му покolін-
…ира Моно-
…о зроблено
…мі так зва-
…етта. І не
…лійці дуже
…ні. Чому?
…я Володи-
… так бага-
…их? Уявіть
…а в тому,
… англійців
…о, до іс-
… загально-
… Володимир
…г їм зам-
…е в …анцю-
… вва-
…им. Як це
… повернe-
… і загляне-
…коли на ки-
…отокованому
…ший Воло-
…о хрестив
…имав пріз-
… а ще Свя-

… і бачиш,
…рія повто-
…нині наше
…ня — ввій-
… на-
…жуть. Для
… стати пра-
… з багато-
…ітиці і при-
… та ринко-
…и в еконо-
…цього, а то-
…ми розмов-
… років то-
…ння було в
…димии-
…ень інши-
…ми можно-
…! Вони всі
…нами, вони
…дичалися, а
…івська Русь?
…а поганська
… маловідома
… про нашу
… які її за-
…о, знали,
…дили походу-
…ю і, зокре-
…поль. Але
…вовати з
…ам, зов-
…ати їх рів-
…кавному рів-
… що вони —
… зауважити,
…ходить від
…прикметника
…ше навпаки:
… прикметник
…ського «ра-
…начає «язич-
…наси не бути
…ржавою бу-
… сьогодні не
…ною держа-
…и князь Во-
…ся одружи-
…ькою царів-
…ому відмо-
… цим приво-
…тиянин. До-
… військо і
…ке місто в
…(до речі, як-
… Росія, бо її
… Грозний, то
…о, був за-
…ськими кня-
…аніше). Му-
…на приїхати
…оля — або
…його назива-
…си — і вий-
…зя Володи-
…авда, охрес-
… охрестив і

…ерть століт-
…ими мірками
…нкий), а си-
…льно змінu-
…ке монархи
…ріють про
…дичатися з
…м Яросла-
… короткий

перелік. Польський король Болеслав Хоробрий був одружений з сестрою Ярослава Предславою (та й то вона не хотіла за нього виходити), а його донька від першого шлюбу була дружиною Ярославового сина Святополка, який потім ввійшов в історію під іменем Окаянного. Друга сестра, Марія Доброніга, вийшла заміж за другого польського короля Казимира. Сам Ярослав був одружений з варязькою принцесою Інгігердою, в хрещенні Іриною. Син Ярослава Всеволод узяв царівну з грецького царського роду Мономахів, звідки і пішло прізвисько його сина — Володимир Мономах. Ще два інші сини, Вячеслав та Святослав, знайшли своїх суджених у Німеччині.

На жаль, про доньок Ярослава ми знаємо лише з іноземних джерел, бо наші літописці чомусь їх зігнорували. Зате за іноземними хроніками складаються такі романтичні історії.

Найперше, про доньку Анастасію, очевидно, найстаршу. Про неї добре відомо з угорських історичних джерел, де її названо Агмундою. Вона була дружиною угорського короля Андрія II.

До другої, Анни, через усю Європу, аж із Франції, яка вже й тоді була прекрасною, заслав сватів французький король Генріх I. І з відповідним почтом рушила в таку далеку дорогу юна князівна. Хтозна, полюбила вона свого чоловіка чи ні, в династичних шлюбах про це дбали найменше. Головне було, що він одружився з нею і коронував її французькою королевою. У Франції її звали Агнес. Анна брала активну участь в управлінні державою, про це свідчать численні грамоти, які підписані її іменем спочатку поруч з іменем чоловіка, а потім — сина. На одній з грамот, яка збереглася до наших днів, слов'янськими літерами написано «Анна руїна», що, очевидно, означає «регіна», латинське «королева». Це один з найдавніших слов'янських автографів. Історичний переказ говорить, що Анна привезла з собою слов'янське Євангеліє, яке зберігалося в соборі в Реймсі, де за традицією коронувалися французькі королі, і саме на ньому вони складали присягу. Через 11 років Анна стала вдовою і хоч офіційно не стала регентшею, але фактично правила Францією за свого малолітнього сина. І раптом така несподіванка: королеву Франції викрали! Викрав же її не хто-небудь, а могутній феодал Рауль II, граф де Крепі і де Валуа (саме династія Валуа змінила на французькому троні Капетінгів). Слід думати, що зробив він це не без згоди королеви, бо вони одружилися — і це вже був шлюб з любові. І лише після смерті Рауля, через 10 років Анна повертається до сина на королівський двір, але прикметно: більше вона не підписується на грамотах «Анна, королева Франції», а лише «Анна, мати короля». Як бачимо, кохання коштувало їй королевського титулу.

Не менш романтична історія третьої доньки Ярослава, Єлизавети. Закохався в неї варязький лицар Гаральд, який мусив утікати з Норвегії після вбивства короля Олафа II Святого і знайшов притулок при дворі князя Ярослава. Але ж не міг князь Ярослав, якого прозвали тестем Європи, видати свою доньку за бідного бездомного принца! Отож Гаральд зібрав дружину і подався в Константинополь, на цей раз не для того щоб його здобувати, а щоб запропонувати свої послуги візантійському імператорові. З наших сьогоднішніх поглядів на мораль ми не можемо схвалити поведінки Гаральда протягом кількох наступних років, бо, просто кажучи, він займався загарбницькими війнами і грабежем. Але в ті часи на такі справи дивились дещо інакше. Гаральд став славним і багатим, нарешті вернув собі вітцівський трон. А ще він складав пісні про своє кохання до руської дівчини в золотій гривні (тобто, з золотими прикрасами), яка знехтувала його кохання. Нарешті він одружився зі своєю коханою і міг би панувати в своїй Норвегії багато років, якби не його непомірні апетити.

Саме завдяки цим двом донькам Ярослава — Анні і Єлизаветі — і став Володимир Мономах причетним до англійської історії та ще й так, що тим дуже потішив сучасних англійців. Але давайте подивимося, що ж у ті часи відбувалося в Англії.

А робилося там таке. В 1066 році помер англійський король Едвард Святий, не лишивши прямого наслідника престолу. Зібралась рада баронів, графів і вищого духовенства і проголосила королем графа Гаральда. Та ба! Оскільки всі правлячі роди в Європі були пов'язані межи собою династичними шлюбами, то як вони могли дозволити, щоб один трон зайняв хтось сторонній! На англійський престол знайшлося аж чотири претенденти: угорський король Андрій II (чоловік Анастасії), норвезький король Гаральд III Суворий Сігурдссон (той самий романтичний Гаральд, чоловік Єлизавети), датський король Свен II Естрідсен і французький, — точніше, нормандський, — граф Вільгельм Бастард. Прізвисько графа говорить, що мама його придбала поза шлюбом, але то для простої дівчини, як шевченківська Катерина, була ганьба і біда. А Вільгельм приходився племінником французькому королеві Генріхові I Капету (чоловікові Анни), був багатим і могутнім, і саме він, скажем, забігаючи вперед, виграв змагання за англійську корону. Трапилося це так. Угорський і датський королі лише, так би мовити, задекларували свої претензії на англійську корону, але ніяких конкретних кроків в цьому напрямку не зробили. А от норвезький Гаральд зібрав військо і рушив у Англію. Притому він був такий переконаний у своїй перемозі, що взяв з собою і Єлизавету з дітьми. Зрештою, може, в нього були свої причини, щоб не залишати Єлизавету одну в Норвегії. Він полишив її з доньками на невеликому шотландському острові, а сам з військом висадився на англійському березі. В першому бою йому поталанило: він здобув перемогу. Але тут підіспів новообраний король з основними силами, між двома Гаральдами розгорілась запекла битва, в якій норвезький претендент на англійський престол загинув. Що лишалося робити Єлизаветі? Вона вернулася в Норвегію, а через деякий час вийшла заміж за більш обачливого датського короля Свена II.

Проте переможець, англійський Гаральд, недовго тішився своєю перемогою, бо на південному сході вже висадився згадуваний Вільям Бастард. Довелося стомлене боєм і довгим переходом військо вести в новий бій проти грізного суперника. І ось 14 жовтня 1066 року розгорілась битва, відома в історії як битва під Гастінгсом. Битва під Гастінгсом в історії Англії означає приблизно те саме, що в нашій історії битва на Калці, тобто, страшну поразку і національну трагедію.

З французьким претендентом на престол, який увійшов в історію Англії під іменем Вільгельма I Завойовника, в країну прибула велика кількість норманнів, в результаті чого англійці значно, так би мовити, офранцузилися. І хоч фактично королівська династія, за всяких історичних перипетій, все ж виводиться від Вільгельма Завойовника (власне сам список англійських королів у вже згаданих книгах Деббретта починається саме Вільгельмом Завойовником), але чомусь усі англійці мають особливий сентимент до тієї англосаксонської епохи. Хоча король Гаральд правив зовсім недовго і нічим себе проявити не встиг, його останній бій і загибель у цьому бою здобули йому славу на віки. Як в українських думах оспівується Маруся Богуславка, яка врятувала козаків з турецької неволі, так в англійську історичну поезію ввійшла королева Едіт — Лебедина Шия, яка на полі бою розшукувала і оплакувала свого чоловіка.

Кажете, а при чому тут Володимир Мономах? А справа в тому, що в короля Гаральда і королеви Едіт — Лебединої Шиї були діти і поміж них донька Гіта. Після смерті батька вона довгими шляхами потрапила на двір датського короля, який, як ми вже знаємо, одружився з Єлизаветою. Можна припустити, що Єлизавета, яка сама втратила коханого чоловіка в тій же війні, відчула співчуття до молодої дівчини й вирішила допомогти їй улаштувати життя. А як це можна було зробити в той час? Тільки за допомогою заміжжя. За кого ж її віддати заміж? А чому б не за племінника Володимира, сина брата Всеволода? І ось молода дівчина вирушає в мандрівку через усю Європу, тільки тепер уже з заходу на схід.

Тепер бачите, що виходить? Один племінник французької королеви Анни-Агнес одружився з англійською принцесою — донькою останнього короля англосаксонської династії, а другий став першим королем норманського періоду. Таким чином, шлюб Володимира Мономаха з Гітою допоміг англійцям зв'язати обидва періоди їхньої історії.

Запитуєте: невже це здавна не було відомо? Бачите, справа в тому, що в літописах згадувався князь Володимир, одружений з англійською принцесою, але вважалось, що це був син Ярослава. Тоді він не міг бути чоловіком Гіти, бо він помер ще до битви під Гастінгсом. І лише не так давно англійські історики розплутали цей непростий клубок родинних зв'язків. Англійські, а не українські.

Де, бодай, отой шевченківський німець (чи англієць), який розкаже нам нашу історію?

Галина ГОРДАСЕВИЧ.

ЩЕ ОДНА ПРАВНУЧКА

У баварському селі Пух, в околиці Мюнхена біля містечка Фірстенфельдбрук у парохіяльній церкві знаходяться мощі Блаженної Едегіни, дочки київської княгині Анни Ярославни, яка була замужем за французьким королем Генріхом I.

Едегіна народилася біля 1055 року на королівському дворі. У 1060 році помер батько. На 19-му році життя покинула королівський двір і помандрувала на Схід, на батьківщину матері — у золотоверхий Київ.

Легенда про неї розповідає, що «Едегіна змалку була побожна і схвалювала дівоцтво. Коли її хотіли видати заміж, вона покинула королівський двір і помандрувала по німецьких землях на Схід. Недалеко села Пух, де помер також кайзер Людвіг Німецький, підібрав мандруючу дівчину селянин, що їхав возом, запряженим волами. На возі був також дзвінок і півень. Коли під'їхали до місцевої церкви, дзвінок задзвонив, а півень заспів і воли зупинилися. Едегіна вирішила, що це Божий знак для неї, і вона, знайшовши в старій липі біля церкви дупло, там якийсь час жила, а потім примістилася в маленькій хатині. Селяни приходили до неї зі своїми турботами, а Едегіна їм допомагала, радо лікувала їх, а після своєї смерті вислуховувала їх молитви і чудом допомагала».

26 лютого 1109 року Едегіна померла, і поховано її під престолом церкви. Коло 1600 року церкву перебудували, і тоді її кості склали у вітринку, яка й досі висить над бічним вівтарем. У той час її проголошено Блаженною, ряд образів з подяками за вислухані молитви прикрашують стіни церкви. Місцева людність вшанувала Едегіну від віків, зберігаючи її пам'ять як святої пустельниці. Щойно в рік тисячоліття хрещення України ця подія стала відомою для української громади за рубежем. Тепер не тільки німці, але й українці зможуть вшанувати пам'ять правнучки Володимира Великого...

(За матеріалами Українського Вільного Університету. Мюнхен).

ПОЗИВНІ АМЕРИКИ

Чемпіонат світу з футболу 1994 року, як відомо, пройде в США. Щоправда, до його початку залишилося чимало часу. Але кожне повідомлення з цієї країни викликає неабиякий інтерес у прихильників найпопулярнішої на планеті гри.

До речі, в Нью-Йорку відбулося засідання оргкомітету цього турніру, на якому було визначено, що почнеться він 17 червня 1994 року грою за участю команди Німеччини, нинішнього чемпіона, і завершиться 17 липня. В першому колі чемпіонату за участю 24 команд знову гратимуть шість груп по чотири колективи в кожній. Шістнадцять найкращих збірних 4 липня розпочнуть другий етап, півфінали призначено на 12 і 13 липня.

Оригінальний, гадаю, зі мною погодяться, той факт, що оргкомітет чемпіонату футболістів у США очолює... президент Німецького футбольного союзу Херман Нойбергер. Це він остаточно визначить стадіони, на яких світова футбольна еліта з'ясовуватиме між собою стосунки. Втім, як свідчить європейська преса, то буде дуже складна справа. Адже більшість американських стадіонів необхідно реконструювати, бо мають поля з синтетичними газонами. А це, як відомо, не підходить для європейського футболу, який у Північній Америці (США та Канаді) називають сокером.

А між тим, на прийом у себе чемпіонату-94 претендують 26 міст, з яких доведеться відібрати 8 або 12. Остаточно це питання вирішуватиметься наступної весни. Але вже тепер серед найреальніших претендентів називаються такі міста: Атланта (штат Джорджія), Фоксборо (Массачусетс), Чикаго (Іллінойс), Колумбус (Огайо), Даллас (Техас), Денвер (Колорадо), Понтіак (Мічіган),

Футбол

Канзас Сіті (Міссурі), Сан-Франциско і стадіон у Стенфорді, Лос-Анджелес і стадіон у Пасадені (Каліфорнія), Тампа Бей, Орландо та Майамі (Флорида), Нью-Хейвен (Конектікут), Іст Ратерфорд і стадіон в Піскатауеї (Нью-Джерсі), Новий Орлеан (Луїзіана), Сієтл (Вашингтон), Вашингтон (округ Колумбія). До цього списку не потрапили Нью-Йорк, Хьюстон (Техас), Шарлотта (Північна Кароліна), Ноксвілл (Тенессі), Темпе (Арізона) та Портленд (Орегон). Однак ці міста мають ще час для усунення недоліків.

Не полишають американці думки й про те, щоб проводити матчі під дахом. Віцепрезидент оргкомітету Росс Берлін заявив, що така можливість існує.

Але то тільки надії. Останнє слово має сказати ФІФА та її президент Жоао Авеланж. Але цього пана поки цікавлять інші проблеми. Зокрема, вони стосуються правил гри. Авеланж, перебуваючи в Мюнхені, заявив, що на чемпіонаті в США польовим гравцям заборонятиметься віддавати м'яч назад своєму воротареві.

Коментуючи нововведення, генеральний секретар ФІФА Йозеф Блаттер відзначив, що його випробували на чемпіонаті світу для 17-річних футболістів і воно дало відмінні результати, бо в голкіперів за таких умов залишається менше можливостей затягувати час.

Авеланж також оголосив, що всі ігри чемпіонату-94 обслуговуватимуть виключно професіональні арбітри.

Журналісти, які брали інтерв'ю у президента ФІФА в столиці Баварії, не змогли утриматися від запитання про адресу світової першості 2002 року. Авеланж відповів: «Якщо змагання 1998 віддадуть європейській країні, то наступні повинні пройти в Азії. Ми вже маємо заявку Японії. Це найактивніший претендент. Утім, цікавими мені видаються кандидатури Південної Кореї, Малайзії, Китаю та Саудівської Аравії»...

А поки футбольна зоря займається над Сполученими Штатами. І з кожним днем атмосфера майбутніх змагань наповнюватиметься новими звуками, пахощами тощо. Американці, як відомо, великі мастаки влаштовувати різні свята.

Віктор ГЕНЧУК.

СВЯТО ДЛЯ ЮНИХ

Місто Комсомольськ, що на Дніпрі, чимось нагадує житломасив якогось гіганта — Києва, Харкова тощо. Народжене воно того року, коли почав будуватися Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат. Куди тут не повернися, скрізь володіння гірників. Саме вони є справжніми господарями. Все, що там є, стало можливим завдяки фінансовій допомозі комбінату. Я не бачила ще ніколи таких чудових шахових клубів, як тутешній.

З усієї України запрошують восени юних байдарочників і каноїстів до Комсомольська на змагання, приурочені святу Дня міста. І їдуть сюди з великим бажанням. Цього разу зібралося 200 веслувальників молодшого та середнього віку, об'єднаних у 25 команд.

Ох, і повертівся Микола Мацапура, старший тренер місцевої секції. Адже до програми включили ще й заїзд ветеранів, які долали три кілометри дистанції на воді. І як же за них вболівали! Горді були своїми перемогами Микола Мацапура (серед каноїстів), а серед байдарочників — Володимир Мартиненко з Балаклії.

Діти ж розігрували нагороди в одиночках — хлопці на дистанціях — 1000 м, 250 і 5000, дівчата — 500, 250, 3000, а потім визначали кращих за сумою. Всіх відзначали призами і преміями. Не поскупилися господарі влаштувати справжнє свято для юних. А ті, в свою чергу, порадували хорошими результатами. Запам'ятаємо прізвище Тані Ліпман та Олесі Амілоханової із Запоріжжя, дніпропетровця Романа Лобка та кременчуцького каноїста Сашка Жовмера, Віталія Осовського з Березни, що на Рівненщині, і Вячеслава Ана з Енергограда (Запорізька область). А ще місцевого каноїста 14-річного Сашка Литвиненка і його однолітку з Черкас Юлю Трощенко, запорожця Юрка Черняєва і дніпропетровця Володю Карплюка... Вони не просто стали переможцями — хто на одній, хто на всіх трьох дистанціях, а ще й продемонстрували справжню волю до успіху. І при всьому тому залишилися дітьми. Олеся Амілоханова, одержавши грошову премію за перше місце, одразу побігла купувати подарунок мамі...

У ті дні Комсомольськ жив спортом. Відкриті змагання провдили велосипедисти, тривав шаховий турнір, мірялися силами борці, футболісти, бадмінтоністи. І скрізь устигав голова спорткомітету (до речі, весь комітет — то лише він сам) Анатолій Шафаротов. Вітав спортсменів народний депутат України, директор комбінату Володимир Мартиненко. Додам до цього, що комбінат — спонсор усіх змагань.

Валентина ПОЖИЛОВА, член виконкому Федерації веслування на байдарках і каное України.

Полтавська область.

PARIS MATCH

ПІШЛИ ІЗ ЖИТТЯ РАЗОМ З ЦІЛОЮ ЕПОХОЮ

НАПРИКІНЦІ цього проклятого літа Тамара Василівна втратила все: чоловіка, честь, свою країну. Сергій пішов із життя, а «Правда» навіть не опублікувала некролог на смерть колишнього начальника Генерального штабу маршала Ахромєєва. Його поспіхом поховали на одному із приміських кладовищ. Відтоді, зачинившись у квартирі неподалік Новодівичого монастиря, Тамара не відчиняє двері і не читає газет з остраху, що у неї можуть відняти навіть спогади. Вона безперервно бгає в руках, згортаючи і розгортаючи, аркуш паперу, де твердою рукою виведені чотири рядки: «Я не можу жити, коли моя Вітчизна гине! Те, чому я присвятив життя, руйнується. Мій вік, усе моє життя дають мені право піти. Я боровся до кінця». Через кілька хвилин 68-річний маршал Ахромєєв став другим із трьох самогубців, імена яких історія навіки зв'яже з іменами трьох молодих жертв, які захищали «Білий дім». Справді, чи могла історія мріяти про кращий символ, ніж це тріо: військовий Ахромєєв, партапаратник Кручина і кадебіст Пуго? Це не просто три чоловіки — три інститути, що служили гігантській тоталітарній машині.

«Тим, хто знав мого батька, його силу, його врівноваженість, — сказала мені старша дочка маршала Ахромєєва Тетяна, — його самогубство є таємницею». Слухаючи розповідь дружини про його життя, свого роду надгробне слово, якого її чоловік був позбавлений, починаєш разом із маршалом Ахромєєвим думати, що його вчинок вписується в логіку всього його життя. Життя сина бідного селянина, який рано залишився без батька і ріс на московських вулицях доти, доки в 16 років армія не дала йому в що одягтися і чим прогодуватися. Життя героя останньої війни, який на час прориву блокади Ленінграда важив 38 кілограмів і не втратив обморожених ніг тільки завдяки наполегливості старого лікаря. Потім у Тамари було декілька точок опори, які допомагали їй орієнтуватися у довгих поневіряннях із гарнізону в гарнізон: їхня перша дочка, Тетяна, народилася, коли Сергій командував батальйоном на Далекому Сході, за 18 кілометрів від китайського кордону. Молодша, Наталка, з'явилася на світ у Москві, коли її батькові надали звання генерала. А коли Андропов вручив Сергію маршальський жезл у 1983 році, вони повернулися із Кабула, де цілих два роки Тамара неймовірно скучала. Потім — чотири роки, коли Сергій був начальником Генерального штабу.

«У грудні 1988 року я переконала його, — розповідає вона, — і Сергій вийшов у відставку. Але під час прощального прийому Горбачов запропонував йому посаду радника президента, якої раніше не було. Не в правилах мого чоловіка було відмовлятися від призначення»...

Відтоді Тамару не полишав неспокій. Вона інтуїтивно відчула, що Сергій не може подолати суперечливу ситуацію, в якій він опинився, не зможе лояльно служити людині, яка почала розчленовувати Червону Армію, яку маршал поважав, наче рідну матір. Він ніколи не був ворожий ідеї роззброєння, але не міг переносити критики, що обрушилась на збройні сили.

У 1989 році на З'їзді народних депутатів він різко виступив проти Сахарова, який звинуватив командування в Афганістані в тому, що воно знищило радянських солдатів, які потрапили в оточення афганського опору. Але головне — він не міг собі уявити Радянський Союз по-іншому: тобто імперією, якій загрожують «прояви безвідповідальних сепаратистів». Тамара неодноразово починала говорити з ним про можливості путчу з ініціативи прибічників жорсткої лінії. «Що ти будеш тоді робити?» — запитувала вона. Коли вона останній раз заговорила на цю тему, він скипів: «Годі про це, все це даремно: державного перевороту не буде». На превелике горе, маршал Ахромєєв помилився....

19 серпня він відпочивав у санаторії Міністерства оборони в Сочі, на березі Чорного моря. «Як завжди, — розповідає Тамара, — він піднявся о пів на шосту ранку і пішов купатися. О 8.00 ми спустилися в їдальню на сніданок. Усі говорили про державний переворот. Сергій був розгублений, оскільки ми були відрізані від світу і мали у своєму розпорядженні один телефон. О 16.00 він вилетів до Москви».

Приїхавши до столиці, Ахромєєв вирушив на дачу, де жила його дочка Наталка з сім'єю. Він змінив цивільний одяг на військову форму і поїхав у Кремль. Що було після цього? Чи симпатизував він путчистам, як стверджують деякі з них? Наталка клятвено заявляє, що ні. «Чотири вечори підряд я не могла з ним поговорити, тому що він повертався втомлений, дуже пізно, пив чай і лягав. Крім того, мій батько був такою людиною, якій неможливо було ставити запитання без його дозволу на те. У п'ятницю, 23 серпня, напередодні його смерті, я відчула, що він хоче поговорити. Я запитала у нього: «Ти завжди стверджував, що державний переворот неможливий. І ось він відбувся, і твій міністр оборони Язов причетний до нього. Як ти це поясниш?» Він замислився і відповів: «Я досі не збагну, як він міг...» Наступного дня перед виходом він пообіцяв моїй доньці, що по обіді поведе її на гойдалку».

О 22.00 два охоронці знайшли тіло маршала Ахромєєва, який повісився у своєму кабінеті. За годину до цього Михайло Горбачов оголосив про свою відставку з поста Генерального секретаря ЦК КПРС і закликав ЦК до саморозпуску.

ТОДІ керуючий справами ЦК Микола Кручина зрозумів, що його життя не має сенсу в кращому випадку, а в гіршому воно перетвориться на пекло. «Горбачов попередив його за добу до цього і попросив раніше виплатити нам зарплату і привести до порядку трудові книжки», — розповів мені історик і член ЦК КПРС Рой Медведєв. Микола Кручина не виконав цього доручення, і більшість партапаратників поповнила ряди безробітних без вихідної допомоги. Однак вони не тримають зла на свого колишнього керуючого справами, оскільки наступного дня о 5 годині Микола Кручина викинувся з вікна своєї квартири на 5-му поверсі, що у Плотниковому провулку. Логіка невблаганна: для номенклатури немає порятунку поза партією.

У будинку на Старій площі, у цьому містечку ЦК, що прилягає до Кремля, кабінет Миколи Кручини опечатаний.

Спеціальний представник російського уряду Юрій Прошин, який зайняв сусідній кабінет, сказав, посміхаючись, що «проводить ліквідацію підприємства». І якого підприємства! Микола Кручина розпоряджався 4500 приміщеннями, до числа яких входили 114 видавництв, 81 друкарня, лікарні, будинки відпочинку, теплоходи...

У його «королівстві», розміщеному в 6-поверховому приміщенні, ви зустрічаєтесь з дивовижним світом, населеним люб'язними функціонерами, що розмовляють казенно-дерев'яною мовою найортодоксальнішого зразка. Це паперові душі, які, позбувшись свого письмового столу, постають у своєму істинному вигляді — посередностями, які дбають передусім про те, щоб урятувати хоч щось: хто горщик з квіткою, хто банку з варенням.

«Я не змовник, але я боягуз», — написав Кручина в передсмертній записці. У всякому разі, йому не відмовиш у здоровому глузді.

БОРИС Пуго не залишив послання для майбутніх нащадків. Це, очевидно, професіональний рефлекс, оскільки більша частина кар'єри колишнього міністра внутрішніх справ пройшла в КДБ. Заступник міністра внутрішніх справ Росії Віктор Єрін розповідає, що відразу здогадався, як будуть розвиватися події, коли разом з трьома іншими слідчими подзвонив у двері невеликого будинку наступного дня після провалу путчу. За 10 хвилин до цього вони виявили місце, де був Борис Пуго, вдаючись до хитрощів, які не розгадав колишній керівник КДБ. Стомившись від марного патрулювання приміщень, де могли бути путчисти, вони в черговий раз подзвонили по телефону на квартиру Пуго і, дочекавшись двох гудків, повісили трубку. Коли вони передзвонили знову, Пуго зняв трубку. «Ми зачекали п'ять хвилин і збиралися ламати двері, як нам відчинив тесть Пуго. Я запитав у нього: «Щось сталося?» Він кивнув. Біля дверей, що вели до кімнати, на підлозі лежала дружина Пуго — вона була спотворена пострілом, але жива. Міністр внутрішніх справ лежав у верхньому одязі на ліжку, він був в агонії. Я згадав одну його фразу. Напередодні о 8.00 ранку я йому зателефонував, коли ситуація була в стані нестійкої рівноваги. Він хотів переконати мене відмовитися від мобілізації курсантів військових училищ на захист «Білого дому». «Ви розумієте, — сказав він мені, — це юнаки, ми не можемо наражати на небезпеку їхні життя. Ми з вами — інша справа, ми вже прожили життя...»

Мабуть, при всіх відмінностях це була спільна особливість трагедії трьох самогубців невдалого путчу — вони вже прожили життя...

І залишились вірними своїм ідеям до кінця. Однак радянські люди не забувають про те, що тисячі колишніх керівників страждають від цієї непоправної сьогодні втрати, якою була їх приналежність до минулої епохи.

«Парі-Матч».

На фото: Сергій Ахромєєв серед делегатів XIX партконференції.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради України

Головний редактор

Сергій ПРАВДЕНКО

Редколегія:

Анатолій ГОРЛОВ
перший заступник головного редактора

Олександр БІЛИК
заступник головного редактора

Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ
член-кореспондент АН України

Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
оглядач, завідуючий відділом культури

Леонід САМОЙЛЕНКО
заступник головного редактора

Борис СИДОРЕНКО
заступник головного редактора

Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
редактор відділу кореспондентської мережі

Віталій СУДДЯ
відповідальний секретар

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Відповідальний секретар — Віталій Суддя.

Чергові редактори — Інесса Лановська, Володимир Савцов.

Автори макета — Анатолій Мироничев, Леонід Підлужний.

Випусковий — Леонід Клюско.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Коректори: Тамара Баштанник, Наталія Власик, Людмила Морозова, Людмила Нєсєна, Антоніна Сильверстова, Любов Станачич, Людмила Терещук.

Верстальники: Тетяна Балюк, Ольга Яценко, Алла Будникова, Марія Солодюк, Сергій Скаженюк.

Лінотипісти: Наталія Позняк, Валентина Чичирко.

* * *

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ 47, проспект Перемоги, 50.

Індекс 60955.

Тираж 157.100

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 03152021.